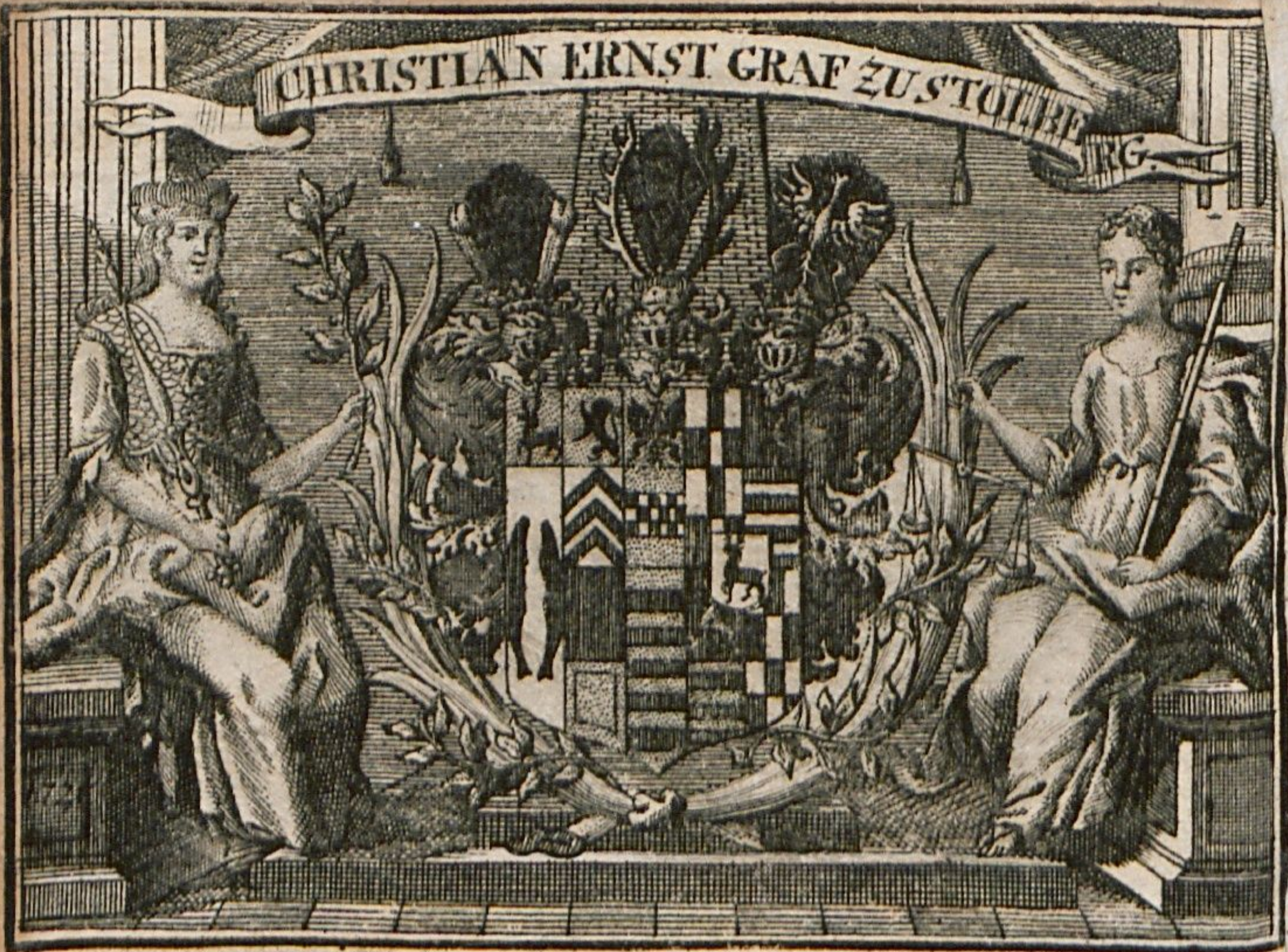

A
GE
00
71

47

an
34 3574
1. Flacc. ij / 2a. / Episto.
ca apologetica ad
quemdam pastorem

2. Luc. d. vii, quod Locus
Luc. d. vii, dico tibi re,
missa sunt p. nihil
Pharisaica iustitia
patrocinetur. Magde.
Burgi, 1549

5.
ADMONI=

TIO M. ALBERTI CHRIS=

stiani ad primarium nostri tem=

poris Ecebolum Eislebium scri=

pta, Anno M. D. XLIX.

Cum præfatione eius=

dem authoris ad

Lectorem.

Item epistola ad M. Lucam Hec=

zer diaconum Vuittenberg. de

causa suæ discessionis Vuit=

tenberga contra calumni=

atores suos.

1551.

XI.

8

PRAEFATIO.

INTER CAETERA REVE-
rendi & benedictæ memoriæ patris no-
stri Martini Lutheri eximia & prophe-
tica dicta, Christiane lector, uel hoc id tem-
poris, quo multi inimici crucis Christi op-
pugnatum & conuulsum papatum in inte-
grum restituere cupiunt, apprime dignum
& necessarium est, quod non dico aureis ta-
bulis, sed imis sensibus & cordibus omnium
fidelium, ac præcipue docentium et stanti-
um in acie ad debellandum Antichristum
insculpi debeat, Idq; eo tenacius, quo ipse
illud crebrioribus sermonibus usurpare soli-
tus est, Nisi ex toto corde oderimus regnum
Papæ, non posse nos animarum salutem con-
sequi.

2. Tomo,
129,

Nam præterquam quod hoc ille nullo
inani aut detestabili contentionis studio, sed
spiritu Christi, & uero ardentisq; zelo pro
salute & gloria domus Dei accensus dixit,
etiam hoc nos conuincit, ut uere eum & re-
cte, sicuti alia omnia, dixisse fateri necesse
habeamus, quod doctrina & regnum Papæ,
ab Euangelio & regno Christi tam longe
distat, quam cœlum a terra, lux a tenebris.
Et qui hoc regnum Antichristi, sedentis in
templo Dei, & exaltantis se supra omne
quod dicitur Deus, hostili animo non op-
pugnat, Is, dum neq; odia potentum suffer-
re, neq; pericula amplius subire uult, Sed sta-
tuit e re sua & publica esse, si in utramq; par-
tem claudicet, Diaboli laqueis tandem ita
implicatur, ut de confirmata sententia, &
agnita ueritate subdubitare, atq; impias &
exiciosas Belial & Christi cōciliationes mo-
liri, & defendere incipiat, sicq; sibi æternum
exicium accersat.

Extant

Extant reuerendi patris erudita & pla-
scripta, quæ & Spiritu Dei inspiratum fan-
ctum Dei uirum id loquutum esse osten-
dunt, & ita graphice depingunt pugnantiam
doctrinæ & regni Papæ cum Christi filij
Dei, ut puer decem annorum eam intelligat.
Ad hæc te Christianum lectorem legenda
remitto, exempla eorum ob oculos tibi po-
nens, qui fracti bonorum suorum & publi-
corum decessione odium Papistici regni de-
posuerunt, eoq; deducti sunt, ut iam de æter-
na sua salute periclitentur, propter impias,
quas dixi, Belial & Christi conciliationes
ab ipsis institutas, quo his exemplis præmo-
nitus tibi caueas, ne & tu in uia plana in la-
pidem offensionis impingas.

Non dicam de Eislebio, Ecebolo &
communi Erynni Marchiæ, qui Lutheri iu-
dicio functione uerbi indignissimus, ioculari
alicui professioni præfici debebat. Docu-
mento nobis sunt, Pfeffingerus Lipsensis,
Morus Torgensis, & alij huius farinae Mis-
nenses theologi. Vach quam uellem, ne &
in istorum numero essent charissimi & ob-
seruandissimi præceptores nostri D. Pome-
ranus, D. Maior, quorum honori & æternæ
saluti pro eo ac debeo ita fauco, ut nihil de
ea detractum optem, indefinenter in preci-
bus meis coram Deo mentionem illorum fa-
ciens.

Constans sententia fuit Lutheri, an-
tequam synceram Euangelij prædicationem
receperint Papistæ, nullam restorationem
rituum ipsorum, quamlibet indifferentium,
in Ecclesijs nostris instituendam esse, procul
dubio, quia præsensit uir Dei, experientia
sub Papatu edoctus, mirabiles statim fieri
progressiones, ad impietatem & superstitio-

nem, ubi posthabito uerbo Dei mentes nostræ obseruare quoquo modo, & ornare incipiunt traditiones hominum, & simulatas sanctitates. Itaq; ubicunq; in scriptis suis largitus est aduersarijs cæremoniarum restitutionem, attexuit conditionem conciliatæ & receptæ doctrinæ, & liberæ obseruationis.

Cum anno 1535. D. Philippus ad regem Angliæ quædam doctrinæ nostræ capita lenius & moderatius (ut iam homines sapientes loquuntur) quam uel ueritatis sinceritas, uel ipsi⁹ authoritas postulabat, perscripsisset, & Papistæ occasionem inde nacti gloriari de nescio qua conuentione cum illis, inciperent, hæc ad quorundam fratrum literas tum respondit. Videre mihi uideor, Diabolum circumire, & hoc manibus pedibusq; obnixè conari, ut cū per externos hostes non possit in nos impetum facere, intestinam inter nos discordiam excitet. Verum dem anno spero Christum, qui me contra tot spiritus, a Nicolao qui omnia melius intelligere, gubernare, & Schirlenz Papæ subiicere uoluerunt, iam annos 20. defendit, mihi & in posterum adfuturum. Nemo hominum cogitet, me cum Papa & Papistis conuenturum, nisi prius ipsi cum Euangelio conuenerint, & illius prædicationem liberam ac incorruptam permiserint. Ideo nihil melius facere potestis, quam si ad gloriationem ipsorum econtra gloriemini. Si Papa & assertores eius liberam Euangelij prædicationē et sinceram admiserint, quicquid uolent impetrabunt. Hoc uerbum, liberum Euangelium, uenenum, mors, infernus, et Sathanas est in auribus Papistarum. Perlubenter quidem Papa audit, quod hæc illi polliceor, Sed quod requiro, ut uicissim nobis

Vide epistolam
Lutheri
Vuittenbergæ eo-
dem anno
a Nicolao
Schirlenz
impres-
sam ger-
manice,

nobis liberum & purum Euangelium conce-
dat, hoc male habet eum. Olfacit enim mu-
res (ut germanico prouerbio dicitur) & reu-
matismo minime laborans sentit, se ita non
posse permanere Papam.

In Mattheum super hæc uerba. Qui
unum ex minimis istis soluerit, &c. ita inter
cætera scribit. Sic omnes prædicatores ani-
matus & instructos esse oportet, ut coram
toto mundo gloriari possint, nos aduersarijs
nostris sancta superbia insultare, quo uel u-
num uerbulum aut articulum ex scripturis
proferant, quem nos soluamus. Nam ipsi
in comitijs Augustæ falsi sunt, nostram apo-
logiam esse ipsissimam ueritatem, nec pug-
nare cum ullo articulo fidei. Tantum hoc
in nobis reprehendunt, quod ea, quæ concilia
& Papæ statuerunt cum illis non seruamus.
Quauquam semper nos obtulim⁹, ac etiam-
num possemus seruare omnia, si hanc nobis
differentiam, & libertatem relinquerent,
non esse ea ad salutem necessaria, nec pugna-
re cum Euangelio siue seruentur, siue non.
Verum hoc non faciunt. Igitur nec nos illis
cedere, & Christum saluatorem nostrum
propter illorū foetidas, & ineptas humanas
adinventiones abnegare possumus. Cum
enim hoc non sint contenti, sed ad abnega-
tionem Christi, et purioris doctrinæ nostræ,
quam ne ipsi quidem damnare possunt, nos
cogere conentur, nos uicissim merito illos
flocpendimus, ut qui a Christo reiecti, &
condemnati sunt, non tantum propter doctri-
nam, sed etiam impiam ipsorum uitam.

Possem pene infinita recensere testi-
monia huius suæ sententiæ, ni uererer, ne ni-
mia prolixitate tibi molestus essem. Bonam
in illis colligendis nauauit operam optimus

et eruditissimus uir Ioachimus Vuestphalus, fidelis Christi dispensator apud Hamburgenses. Ea, si uoles, legere poteris.

Hanc uiri Dei sententiam rebus melius stantibus summe probarunt et defenderunt Misnenses isti Theologi. In conuentu Smalkaldiano cum multis alijs congregati sanxerunt, donec Papa et Episcopi sequuntur ueritatem Euangelij, de Adiaphoribus nihil cum illis agi posse. Vnde eodem anno D. Philippus ad Norinbergenses Theologos suo aliorumque Vuittembergensium nomine sic scripsit. De Adiaphoribus, ut sunt aliquæ in templis lectiones piæ, uestitus, et similia. Item de Episcoporum authoritate et ordinatione nihil agi potest, nisi prius uere conueniat de doctrina, et rebus necessarijs. Et paulo post, anno 1543. Ioachimus Camerarius in suis Synodicis. Si de doctrina constet, et concordia ineatur, ita facile alia prospere procedent, ut sese ipsa incitatura ac prouectura sint, Sed inexplicato negotio et neglecto consensu doctrinæ, quicquid in religione sancitum fuerit, illius schisma ac ruptura repentina, multo quam priores conuulsiones deterior, & exicialior futura est.

Sed audi quorsum nunc delabantur, dum duabus sellis sedere cupiunt. Quamquam norunt, et fateri coguntur nihil minus factum esse Augustano Interim, quam ueræ doctrinæ conciliationem (Statim enim in ipso limine libri nos schismatis et defectionis aduersarij damnant, Vbi uero ad tractationem dogmatum perueniunt a iusticia fidei ad operum, a spe æternæ salutis consequendæ propter imputationem solius Christi iusticiæ ad desperationem nos adigere nituntur, dum inherentem iusticiam peruerse docent,

cent, et urgent) Tamen in declaratione Lelp-
sicæ Agendæ nobis obgannire audent, quo
propius ad similitudinem Papisticorum ri-
tuum accedimus, eo nos melius facere, si for-
te hoc modo illos lucrari possimus, scire to-
ties admoniti nolentes, nullo modo Ecclesi-
am Christi Antichristiano cœtui conforma-
ri debere, aut posse, nec ista conformatione
conuerti, Sed confirmari in impietate sua Pa-
pistas, obliti deniq; quod nos ipsi in apolo-
gia Augustana prædicamus, formam Eccle-
siarum nostrarū apud nos honestiorem mul-
to esse, quam apud aduersarios.

Ac certe si rem recta reputauerimus
uia, ueram hanc esse prædicationem fatebi-
mur, Ita bene constitutæ sunt Ecclesiæ no-
stræ, ut ad earum constitutionem nihil addi
possit. Quo magis deploranda est eorum
amentia, quod Ecclesias nostras ista omni-
um cæremoniarum restitutione neglecti or-
dinis accusant, Papistas uero seruari ornant,
impudenter mentientes, Misnicas actiones
conuenire cum Lutheri sententia. Quod
enim uir Dei Lutherus non nisi conciliatis et
receptis dogmatibus faciendum esse semper
censuit, id fit nunc ab illis nondum constitu-
to consensu doctrinæ, et cum maxime aduer-
sarij nos defectiōnis et innouatæ Ecclesiæ Ca-
tholicæ condemnant, iusticiam in operibus
et traditionibus humanis ponentes.

Detestatur Reuerendus pater in hac
sententia, et D. Philippus, cum in alijs scrip-
tis multis, tum præcipue in commentarijs
prophetæ Danielis, Papæ regnum fraude, et
superstitione constitutum, commonens nos,
ne assentiamur isti regno Antichristi domi-
nanti impie in Ecclesia Dei. At iam Mis-
nenses magna cum obedientiæ promissione

se in Lip. Inter. Papę submittūt, quasi nō sit,
nec fuerit unquam Antichristus. Qui etiam
amisi nobis Germanis ita æquus esset, ut do-
ctrinam puram et cæremōnias nostras nobis
permitteret, tamen si errores suos in alijs reg-
nis retineret, et maiori Tyrannide stabiliret,
non tantum non summus Episcopus agnos-
cendus, sed ueluti persecutor ueritatis, &
anathema proclamandus, proscribendus, &
fugiendus esset, iuxta Pauli dictum, Qui ali-
ud Euangelium prædicauerit anathema sit.
Et Iohannis, Qui hanc doctrinam nō affert,
huic ne quidem aue dixeritis. Quid igitur
nonne bis stulti et impij sunt, quod isti tanto
catharmati obedientiam spondent? Perue-
lim scire causas, si istum summum pontifi-
cem (ut iam eum uocant) nunquam pro An-
tichristo agnouerunt, cur eum uoce & scrip-
tis traduxerint? Si uero agnouerūt, & si ad-
huc manet, sicuti certe manet Antichristus,
cur illi sese subijciant?

Recte ex uerbo Dei edocti sumus,
omnia iura ministerij ad cœtum amplecten-
tem & profitentem Euangelium pertinere,
non ad eos, qui cum persequantur Euangeli-
um, anathema sunt. At illi laruatis Episco-
pis membris Antichristi Romani & manci-
pijs Sathanæ, Pflugio, Carolouicio, Seudonio
ius ordinandi ministros Ecclesiæ, & alia mi-
nisterij officia tradunt. Quam recte & pie,
ipsi uiderint. Non enim tales sunt Episco-
pi, quales ipsi sibi somniant. Id ex responsio-
ne hac manifestum est. Eatenus enim se sus-
cipere Lipsicum Interim responderunt, qua-
tenus cum Augustano Interim conueniat.
Vnde sciri potest, quantum fructum fece-
rint, quod contulerunt cum illis, qui (ut scri-
bunt) in ordinaria sedent potestate, & quā
pulchre

pulchre aduersarios lucraturi simus, si ad eorum constitutionem Ecclesias nostras reformauerimus, seu, ut uerius dicam, deformauerimus. Næ isti Episcopi posteritati nostræ, Sed quid dico posteritati, imo nobis ipsis mercedem hîsce factis dignam dabunt, nisi Deus tantum malum pro sua immensa clementia ad salutem conuerterit.

Accepi a uiro fide dignissimo, & de Ecclesia Dei in elucubrandis Lutheri scriptis optime merito, statim post captum Electorem Iohannem Fridericum Christi Martyrem, D. Philippum Torgæ narraſſe, se in posterum neq; de particula Sola, neq; de primatu Papæ dimicare uelle. Hinc factum esse nihil dubito, ut in Lipsi. Inte. non modo primatū Papæ non oppugnarint, Sed etiam obedientiam illi promiserint, & hanc scandalosam propositionem, cum protestatione contraria facto posuerint, opera ad salutem esse necessaria. Non tam, ut populo opinionem & licentiam peccandi adimerent, quā ut aduersarijs synechdochen fide & operibus iustificamur, retinere uolentibus, seruirent, aut certe confessionis disertæ pericula effugerent, quo, ut est in Apocalipsi, uendere, & emere delicati Dei Martyres possint,

Hæc quid sunt, si non Bellal & Christi conciliationes sunt, quæ testantur non de lana caprina, ut habet prouerbum, non de cantilena, aut choralis uite, ut scribit Pfeffingerus, Sed de alijs magnis & necessarijs rebus in oppugnatione Adiaphororum litem esse, ut de non reparando regno Antichristi, de non turbandis piorum mentibus ista reintegratione cæremoniarum Papisticarum, de non obscuranda uera doctrina, & attemperanda ad uoluntatem potentum, deniq; de

non quærenda 'effugiendæ' confessionis ri-
ma?

Profecto quod per ipsos stetit, prodi-
ta iam esset purior Euangelica doctrina, &
regnum Antichristi Romani iterum consta-
bilitum. Quid enim an non nerui istius im-
piæ Tyrannidis sunt primatus, iurisdictio
Episcoporum personatorum, et doctrina scho-
lastica de iustificatione? Quæ omnia Papis-
tis profuse nimis largiuntur. Atq; ad hos
neruos, & ueluti angularem lapidem palatii
meretricis Babylonicæ ceu reliquam corpo-
ris compaginem etiam doctrinam de satis-
factionibus renouant, ubi in capitulo de pœ-
nitentia magnum, & inusitatum silentium
fidei faciunt, præclaram uero mentionem
confessionis, absolutionis, orationum, ieiun-
norum, elemosynarum, hoc est, canonicarum
satisfactionum, ut taceam, de Missæ pompa,
de Sacramentis, quorum Papistarum more
septem ponunt, parum, aut fere nihil de uero
eorum usu commemorantes. Eant nunc,
suauiter in sinu gaudeant, uel publice etiam
triumphent de conseruata ab ipsis doctrina,
scribant, id quod impudenter faciunt, nihil se-
cessisse aduersarijs, cum res ipsa & conscien-
tia ipsorum diuersum testetur.

Requirent a me candorem in iudican-
do, quem tamen ipsi in scriptitandis istis Be-
lial et Christi conciliationibus non præstite-
runt. Sed dabunt mihi ueniam, si ego uiciss-
sim plus fidei, & prudentiæ spiritualis in illis
desiderem. Scio eorum intentionem. Sic
affecti sunt, ut rebus accisis opem ferre, &
bellorum tumultus sedare uelint. Sed quia
hæc media, quibus utuntur, in erroribus &
superstitione aduersarios, in desertione uero
& persecutione confessorum Christi pseu-
dofratres

do fratres nostros confirmant, & piorum animos turbant, nihil contra candorem faciunt, si qui eos lapsum admonent. Quin potius ipsi candorem non seruant, si pias fraternas admonitiones sinistre interpretantur, & iniquo ferunt animo.

Non fuit mens Aaronis discedere a uero Deo, & uerbo, cum ad sediciosam petitionem populi cessante fratre suo Mose in monte aureum uitulum conflaret, sicut textus clare dicit, ædificabat altare, & festum indicebat Domini. Sed Paulus 1. Chori. 10. ait, eum factum esse idolatram, & Moses præterquã quod horride non ut frater, sed ut Stoicus eum reprehendit, scriptum etiam post se de eo reliquit, Dominus uoluit eum contere. Ita quantumuis illi prætendant optima queq; & inculpatis animi ac studij præconio sese ornent, tamen cum partim diffidentia, partim prudentia carnali euacuandi crucem Christi, perinde ut Aaron impijs postulacionibus potentum morem gerant, & contra uerbum Dei regnum Antichristi ac traditiones humanas offendiculi plenas stulta opinione tranquillitatis stabiliant, adeoque religionem ad principum & suas cupiditates inflectant, multipliciter in Deum contra primum præceptum delinquant.

Scribunt porro in declaratione, sine consensu, & contra uoluntatem Theologorum iudicium de Interim alibi editum esse, non aliter ac si dolcant, & apud persecutores deprecentur culpam editionis. Quod cuiusmodi sit iudicium, non est mei instituti definire. Certe Vitus Theodorus fidelis in uinea domini operarius apud Norinbergenses non multo ante, quam moreretur, ita de eo sensit & scripsit ad D. Philippum, quem
admodum

admodum multi mecum norunt, qui literas uiderunt. Legi uestrum scriptum, quo nihil unquam uidi moderatius, at hæc tempora non moderationem, sed confessionem constantem efflagitant.

Hac tam indigna deprecatione moueor, quædam ut dicam, quæ alias reticuissem. Paulo ante mortem sanctæ memoriæ Caspari Crucigeri, omnes Ecclesiæ Vuittenbergenses ministri conuocati eramus dicendæ sententiæ causa de formula orationis Glesniacæ pro Cæsare & Mauritio, de qua utinam omnes uno consensu respondissemus, sicuti placide Crucigerus suam sententiam ostendit, cum diceret, propter offensionem multorum piorum mutari nonnulla uerba posse, aut penitus omitti. Ibi dicebatur nobis, ne pro concione nominarem Interim, Sed tantum in genere taxarem errores Papistarum, Vnde postea alius aliter hanc sphynxen Augustanâ, prout affectus erat, appellabat. Eram propterea aliquandiu in magna animi consternatione: Quia intelligebam non integrum nobis esse liberas edere uoces, quales antea a Luthero, & alijs audiueram, cum similes essent præ manibus impiæ concillationes, & pericula ueritatis, multis de causis languesciebat animus, & sermo meus. Tandem uero me collegi, & iterum suo nomine appellare liberius, & pro mensura fidei meæ refutare istam sphynxen cœpi. Ita dum pergo, ecce denuo mihi priuatim ualde friuolis rationibus adductis, dicitur, ut desisterem ab hoc proposito. Miratus sum hæc tenus quorum impulsu & consilio hæc facta essent. At iam mirari desino, Misnenses Theologi tanquam forex indicio principem suum produnt, qui ut abiicit Augustæ confessionem

M. Fröschel des
Papsts
gaudels
sack.
M. Lucas
das newe
Buch.

feſſionem Euangelij, conſentiendo Interim,
& Concilio Tridentino, ac ipſis per aulicos
ſuos (uera et explorata dico) indicari cura-
uit, ne mentionem facerent Auguſtanæ Apo-
logiæ. Exaſperari enim ea nominata, aduer-
ſus nos Cæſaris iram, ita ſine ulla dubitatio-
ne prohibet, ne ſuis coloribus depingatur In-
terim. O præclaram fidei plerophoriam,
& animi fortitudinem. Digni eſſent tam
fortes Dei ſui milites, qui ſuis laudibus pro
roſtris ueherentur.

Crede mihi, latet hic anguis in herba.
Gloriatur ipſorum princeps de confeſſione
Euangelij, & promittit eandem alijs. Sed
quod quis non habet, de eo uere gloriari, aut
quicquam alijs largiri nequit, decipere uero
& corrumpere ſimplices, ſicut ſerpens E-
uam, ſua uerſutia poteſt. Fecit ſerpens an-
tiquus parentibus noſtris in paradifo ſpem
diuinitatis, ſed cuiusmodi quaſo facti ſu-
mus Diſ?

Fœlix, inquit ille, quem faciunt aliena
pericula cautum. Age igitur, ſapiamus illo-
rum ictu, plus Deum timeamus quam homi-
nes, conſideremus quam iuſtus ſit Dominus,
& iuſtum iudicium eius. Reuelatus eſt his
poſtremis temporibus Antichriſtus ſedens
in templo Dei. Cum autem illi minime per-
gant obedire ſpiritu ſancto dicenti, reddite
illi, ſicut & ipſa reddit uobis, quantum glo-
rificauit ſe & in delitijs fuit, tantum illi tor-
mentum & luctum date, ſed obtemperent
magis illis, qui ſe adiunxerunt Babylonice
meretricis deſenſoribus, & characterem eius
receperunt, tradit Deus eos in reprobum
ſenſum, ut ea faciant, quæ illis minime con-
ueniunt, ædificantes ad ſui ipſorum damna-
tionem, quæ cum Luthero recte deſtruxe-
runt,

tunt, p̄obantes, quæ summe damnarunt,
adeo, ut non tantum cum Aarone idolatræ,
sed cum Cain quoq; fratricidæ tandem effi-
ciantur, non modo tacito assensu, uerum eti-
am publicis sermonibus & scriptis.

Superioribus annis cum Cæsar con-
iunctis Augustanæ apologiæ bellum infer-
ret, Deus bone, quam constantes fuerunt
Pfeffingerus & Morus, quam detrectarunt
orare pro Cæsaris successu, & incolumitate,
quam insectati sunt Papam Antichristum
cum suis membris, uastationem Germaniæ,
effusionem innocentissimi sanguinis, supra
honestissimarum matronarum & uirginum,
& alia terra facinora. Est typis excusa co-
rum epistola. Hæc fidem facit uerbis meis.
Ac tum in dubio adhuc multis erat, an reli-
gionis nostræ causa arma coepisset Cæsar.
Nunc cum quid sibi quæsiuerit constet, cum
per Concilium Tridentinum, ac nefandum
Interim ad abijciendam doctrinam nostram
fraude & ui nos cogere studeat, securi in u-
tramq; aurem dormiunt, & non tantum non
pro officio suo hanc bestiam facientem, ut
quicumq; scortari non uoluerint cum mere-
trice Babylonica occidantur, arguunt, ue-
rum etiam summis eam, asseclascq; eius lau-
dibus uehunt. Adeone mutantur homines
impio metu, & excoecantur potentū mune-
ribus etiam doctorum & sapientum corda?

Exhorresco quoties cogito, quantis
mendacijs Morus pro contione impie & sce-
lerate hanc urbem onerauerit, quam miris
modis ad extirpandam eam ferro, igni, &
omni genere persecutionum, nobilium ani-
mos in conuentu proximo Torgensi, Diabo-
li non Christi spiritu inflammare studuerit,
oppignorata etiam animæ suæ salute, omnes
qui

qui uiolenter illi manus attulerint, obsequium se præstare Deo, tantum, quia diuinitus in statione sua relicta, cum meretrice Babyloonica scortari non uult, & scortatoribus fortiter resistit.

Christi spiritus per apostolum inquit, Quod si quis suis & maxime domesticis non prouidet, fidem abnegauit, & infideli est deterior. Et per Iohannem, si quis dicit, diligo Deum, & odit fratrem suum, homicida est, & mendax. At Moro nos fratres, pro quibus exemplo Christi sanguinem fundere iubetur, ita neglectui et odio sumus, ut sanguinis nostri scientissimus sublato nos primo quoque tempore cupiat. Quo igitur spiritu ducatur, facile æstimare est.

Fuit & in D. Georgio Maiore similis animi celsitudo. Excommunicauit is publico scripto Cæsarem, exagitauit in præfatione psalterij Mauritium, & eius socios, ut qui cum recte sentire uellent, tamen cupiditate dominandi, & augendæ potentie inflammati, stipati barbararum, & impiarum gentium armis & præsidijs, hospitia Ecclesie, & optimarum artium domicilia deuasarent, & horribiliter matrem Ecclesiam lacerarent. Veritatem dico suis uerbis, quæ in secunda editione expungi mandauit, Nam (ut scribunt authores declarationis) istius tanti delicti Lipsiæ illi data est uenia, cum magno argenti pondere.

Sed ecce in ipso conflictu cum se hostis maxime declarat, quid sibi uelit, iste fortis Thrasidilus ipso lepore fit formidulosior & fugatior, abnegat & abiicit arma, quibus antea anathemate recte percussit reges terræ, dicit & scribit sub nouo principe subita metamorphosi transmutatus, Si bella sunt
inter

inter políticos gubernatores nihil ad se, & Ecclesie ministros pertinere. Quis quæso horum uerborum atrocitatem exprimet? Primo, quia eo tendunt, ut aduersus hanc urbem Tyrannidem principum excusent, & augeant, quam nouit Maior non propter politicam causam, uerum propter eandem Euangelij confessionem, quam adhuc præstat Christi Martyr captiuus Elector, oppugnari. Quanquam contra conscientiam alias belli causas nunc sibi fingit. Deinde, quia tollunt Antinomorum more primam ministerij partem, non esse scilicet prædicandam legem, non esse dicendum politicis gubernatoribus cum Iohanne Baptista, non licent hæc uobis. O ueni, ueni, ueni Domine Iesu ad iudicandum populos, & abbrevia dies istos malos, alloqui non fiet salua ulla caro, etiam electi tui seducentur.

Vere sicut secundum prophetias in hac extrema ætate mundi omnia regna fiunt restacea, & plena atrocissimorum uitiorum, Ita Ecclesia senescens, multisq; miseris fracta & debilitata uirtute & robore suo destituitur, quemadmodum scribit in præfatione Maior. Non est ea fidelitas in ministerio summis Ecclesie gubernatoribus, & perseverantia in confessione ueritatis, quæ fuit prophetis, apostolis, & alijs Episcopis in primitiua Ecclesia.

2. Paralip. 19.

Euseb. histo. Ecclesias. tripart. lib. 9. cap. 30.

Cum Iosaphat propter affinitatem constitutam socia arma idolatræ regi Ahab iunxisset, grauius eum propheta Iehu obiurgauit, & ad pœnitentiam reuocauit. Cum in urbe Thessalonica quodam subito paucorum tumultu interfecti essent pauci milites, & Theodosij imperatoris mandato interfecta essent septem millia hominũ S. Ambrosius

sius

fius Theodosium non ante ad communio-
nem admisit, quam dolorem suum per publi-
cam pœnitentiam ostendisset. Liberius E-
piscopus Romanus cum solum uertere, quam
obedire imperatori heresi Arianae ut sub-
scriberet iubenti mallet, legato qui nomine
imperatoris & eius coniugis in expensas mil-
le solidos deferebat, dixit, uade, redde eos im-
peratori, ut inde numeret stipendia militi-
bus. Cumq; his remissis Eusebius Eumichus
alios ei obtulisset, illi quoq; dixit, totius or-
bis Ecclesias desolasti, & mihi tanquã dam-
nato hæc adfers, uade, disce prius Christia-
nus esse.

Hist. Ec-
clesiast.
tripart.
lib. 5. cap.
17.

Nunc quid faciunt isti Doctores qui
humeris suis cœlum quasi portare uisi sunt,
uideriq; adhuc uolunt? Quid? Non recu-
sant, ut Liberius munera, sed auide uenan-
tur, & arripiunt, illis arreptis, impiorum
causam iustificat, quam prius summe dam-
narunt, nihil morantes prophetæ commina-
tionem. Væ uobis qui iustificatis pro mu-
neribus impium, & iusticiam iusti aufertis
ab eo, adeo non reuocant lapsos & excom-
municatos ab ipsis ad pœnitentiam, ut illos
perseuerantes in persecutione Christiano-
rum non modo pro membris ueris Ecclesiæ
habeant, & in publicis precibus ac contio-
nibus laudent, sed etiam ad fundendum plus
sanguinis Christiani animent.

Huiusmodi dorophagis, & mutis ca-
nibus latrare non ualentibus nihil est quod
magis optem, quam ut hanc Bernhaldi Ab-
batis admonitionem missam quondam ad
Clerum in concilio Remensi congregatum,
diligentius expendant, & ad se quoq; scrip-
tam putent. Dico, inquit, uobis fratres mei
Episcopi, multum exaltauit uos Deus, uos

B

estis

estis lux terræ, uos estis lux mundi. Ego dixi
Dñi estis, Veruntamen sicut homines morie-
mini. Fratres duo mala magna restant no-
bis, mors & iudicium. Dura est conditio
mortis, & ideo rarus est qui uelit mori, Vn-
de uero cadent, uel quo, De latere Domini in
profundum inferni. Fratres, aliam syno-
dum denuncio uobis, ubi Dominus sedebit
in iudicio, & ibi oportebit nos omnes præ-
sentari, & ibi iudicabit orbem terrarum. Hic
includitur iusticia in marsupio, ibi iudicabi-
tur iusto iudicio, & ibi oportet nos præsen-
tari siue sit Papa, siue Cardinalis, siue Archi-
Episcopus, siue Episcopus, siue diues, siue
pauper, siue doctus, siue indoctus, ut referat
unusquisq; quod gessit in corpore suo, siue
bonum, siue malum. Iam si reddenda est ra-
tio eius quod quisq; gessit in corpore suo, heu
quid fiet de his quæ quisq; gessit in corpore
Christi, quod est Ecclesia? Hæc ille.

Deum autem testem facio, me hæc nul-
la morositate, nulla ambitione incitatū, nul-
la animi maleuolentia suffusum ad ulli⁹ con-
tumeliam, sed plane simplici studio admo-
nendi causa dicere, partim, ut qui stat uide-
at, secundum admonitionem apostoli, ne ca-
dat, partim, ut illi cogitent, quales ante fue-
rint, & quales hoc tempore cribrationis no-
stræ efficiantur.

Hist. Ec-
clesiast.
tripart.
lib. 6. cap.
30.

Cum Iulianus apostata intellexisset
antecessores suos Tyrannide & persecuti-
one adeo parum in delendo Christianismo
profecisse, ut etiam larga Christiani sangui-
nis effusione numerum Christianorum au-
xerint. Rigabat enim tum sanguis Marty-
rum Ecclesiam, semencq; erat fidelium, a tor-
mentis homo facinorosus aliquandiu abstri-
uens, ad miras fraudes, & technas sese con-
uertit.

uertit. Sic etenim de eo scribit Eusebius,
Imperator etsi dabat operam, ut paganis-
mum in omni sua ditione dilataret, Tamen
aperte subditis uim inferre erubuit. Ideo
ut ad paganismum milites insuescerent ad
priscum schema reformauit uexillum subli-
mius Romanorum, quod Constantinus in
formam crucis mutauerat. Abolita enim
imagine crucifixi Christi depingi in eo cura-
uerat Iouem, Martem, Mercurium. Id ima-
ginibus istis agens, ut sub occasione imperij
latenter adorarentur Dii gentiles, & hoc
modo subditi clanculum fallerentur.

Prorsus idem faciunt nostri Iuliani:
Defecerunt ad nostros & Christi hostes.
Promiserunt instaurationem Interim, Et in
hoc sedulo incumbunt, ut stent promissis.
Quia uero manifesta uis subditos suos regno
Antichristi nec audent, nec possunt subiuga-
re, tentant id dolo, & priscum schema, hoc
est, Papatum, plausibilibus quidem, sed ta-
men euentis Adiaphoris introducere stu-
dent. Horum conatus adiuuant summi isti
sacerdotes, quemadmodum olim Alcimus,
Iason, Menelaus adiuuerunt Antiochos.

Vide igitur lector ut bonum decertes
certamen, fidem quam debes Archiepiscopo
tuo, Iesu Christo seruatori nostro, praestes.
Pauci tum cognouerunt dolum, scribit Euse-
bius. Idem & nunc fit. At cogita in ex-
tremo iudicio maiori tibi saluti, & honori
fore, si in numero paucorum istorum, quam
turba transfugarum inuentus fueris.

Idem Iulianus cum imperialia dona Hist. Ec-
militibus dispertiret posita ante ipsum thu- clestiaft.
re iussit, pari fallendi studio, ut milites Chri lib. 3. cap.
stiani primo incensum offerrent, Sed tum 30.
quoque pauci suam confessionem, & fortitu-
dinem

alium ostenderunt, & neque incensum offerre,
neque donum accipere ab eo uoluerunt, pluri-
mi siue spe lucri capti, siue timore turbati,
siue repentina iussione praeventi etsi dolum
subesse animaduenterunt, tamen paganis-
mum declinare nequuerunt. Hi cum in-
mensa inuocarent Christum, dixerunt alij
fratres. Quid est, quod inuocatis Christum
quem paulo ante denegastis, cum donum ab
imperatore accipientes thus in ignem mitte-
retis? Hac abnegatione illi cognita protinus
dolore & poenitentia ducti exillerunt, et pa-
lam professi sunt, se Christianos esse, mane-
re, & si quid factum esset, per ignorantiam
factum esse, solamque manum (si id dici pos-
set) paganam esse, conscientiam uero nihil
simul egisse. Aurum quoque quod acceperant
ante pedes proiecerunt imperatoris, poscen-
tes, ut reciperet, quod dedisset.

Ardentissimis uotis opto, & Deum
patrem Domini nostri Iesu Christi oro, ut
fratres nostri lapsi similem omnes agant poe-
nitentiam, & caeteri qui hactenus non flexe-
runt genua Antichristo Romano, ita ut coe-
perunt pergant, sint fideles usque ad mortem,
& accipiant coronam uitae.

Quod superest, non me praeterit, mul-
tos esse excellentioribus dotibus praeditos
& conspicuos, qui & de Interim et de Adia-
phorum fraudibus abunde satis Ecclesiam
admonuerunt. Nihilominus tamen & me-
am hanc qualemcumque uigilantiam & ope-
ram ad aedificationem corporis Christi, &
destructionem Papistici regni, ad conserva-
tionem purioris religionis & doctrinae no-
strae conferre uolui. Recte in praefatione Bi-
blicorum. S. Hieronymus, in templo Dei unum
quemque ad constitutionem tabernaculi ar-
tulisse

tulisse quod potuit, alius aurum, argentum,
& lapides pretiosos, alius byssum & purpu-
ram, alius pelles, & caprarum pilos. Ita &
ego pilos exiguos caprarum pro mea tenui-
tate hanc meam fraternam admonitionem
Ecclesiæ offero, & ut sit offertorium accep-
tum toto pectore Deum omnis pacis & con-
solationis oro.

Tu Christiane lector quisquis es ani-
mum meum quam optime de te mereri cupi-
entem agnosce, & caue, ne quouis doctrinæ
uento circumferaris, sed agnita uera senten-
tia in ea acquiescas, & depositum, hoc est,
illustratum a Luthero Christi & Apostolo-
rum doctrinam per spiritum sanctum custo-
dias, neque prius cum sancto uiro Luthero
Papæ ex scripturis sanctis conuicto Anti-
christo amicus fias, doctrinis & constitutio-
nibus eius assentiens, quam ueritatem Euan-
gelij receperit. Ora quoque pro hac nostra
Bethulia, quæ hætenus nos periculo suo ab
idolo abominationis & desolationis Papis-
ticæ defendit & conseruauit, quod impruden-
ter in templum restituissemus isti, qui in op-
pugnatione Papatus secundum Lutherum
primas merito suo tenent. Quorsum enim
deduxissent rem, si absque hac Bethulia fuis-
set, nemo sanus ignorat, qui formidinem, &
consternationes ipsorum nouit. Dura & plus
quam Turcica in confessu doctissimorum
uirorum quidam Holofernes illi minitatus est,
sicut paulo ante dixi. O nos stolidos et effœ-
minatos Lutheranos. Papistæ omnes omnia
sua cõsilia & auxilia conferunt, nos ut euer-
tant, Nobis nõ tantum est cerebri & animi, ut
illatam uim & iniuriam propulsemus, Quin etiã
in nostra uiscera grassamur. Non igitur mi-
rum erit, si huius stultitiæ & molliciei gra-

ues Deo in hac & futura uita pœnas daturi,
& illud stultorum occenturi simus, non
putassemus sic res casuras. Mag
deburge, Dominica Lœtare,
Anno 1551.

AD EISLEBIUM.

CVM TE MULTIS, BONE VIR,
diuinis donis exornatum, & omni doctrina
liberali perpolitum esse multi ex tuis prædi-
cent, non possum adduci ut credam, tantam in cor-
tuum malitiam cadere posse, ut nullam salutis tuæ
eternæ rationem habeas, tantum abest, ut cogitem,
te aliorum admonitionem auersari. Itaq; naturæ
tuæ bonitate, & eruditione fretus ad te uenio, &
familiariter per has literas tecum colloquor, etiam
atq; etiam uehementer rogans, ut eo quo à me fi-
unt animo accipias omnia, beneuolo utpote & fra-
trem Christo lucrari cupiente.

Legi quoddam scriptum & iudicium tuum
de Augustano libro, quem appellant Interim, ad
equitem auratum à te missum, in quo primum uerè
& rectè scribis à Reuerendo & benedictæ memo-
riæ patre nostro Martino Luthero diuino spiritu
excitato his postremis temporibus renouatam esse
Euangelij lucem, quæ densa caligine sub Papatu
obruta erat, Verum quod subiungis & asseris per
hoc In-

hoc Interim uerae doctrinae, quam diuinitus illu-
strasse uirum Dei Lutherum omnibus sanis constat,
conciliationem factam esse, id à ueritate, ne quid
grauius dicam, alienissimum est.

Non solum enim nouo quodam furo mani-
festos abusus omnes, à nobis haectenus iuste damna-
tos, iste liber defendit, sed ita etiam articulum iusti-
ficationis circumscribit, ut nihil aut certe parum à
ueteri commento de merito congrui & condigni,
de fide formata, & informi discrepet.

Id longiori declaratione aut probatione
non eget. Aduersarij ipsi in praefatione fatentur,
hoc consilium conciliationis, si in Christiano, hoc
est, ut ipsi intelligunt, Papistico sensu accipiatur,
non abhorrere à ueteri religione, papistica scilicet,
quam Catholicam falso nominant, ab Ecclesiasticis
doctrinis, statutis, & ordinationibus, exceptis duo-
bus articulis communionis sub utraq; specie, & ma-
trimonio sacerdotum. Ac propterea hortantur
status, qui haectenus doctrinas, ordinationes & sta-
tuta illa (haec enim ipsorum sunt uerba) obserua-
runt, ut & in posterum ea obseruent, & nos noui
dogmatis, & catholicae Ecclesiae desertionis con-
demnant.

Hinc ipsa luce clarius est, te uim magnam
facere commentarijs sancti uiri Lutheri, ex quibus
tuam assertionem probare niteris. Non fuit ille
arundo uentis agitata, neq; unquam polinodiana

doctrinae suae cecinit, quemadmodum uel ex ipsis
commentarijs intelliges, si mentem illius penitus in-
trospexeris. Mutillatim enim quae pro te faciunt,
nulla adhibita consideratione, in quam sententiam
dicta sint, excerpis. Qua de re pluribus ad te scri-
bam, si has meas literas gratas tibi fuisse cognoue-
ro. Nunc breuitatis studio multa silentio transeo,
& praecipue argumenta, quibus plausibiliter sim-
plicem lectorem circumuenire cupis, ut fucosae isti
conciliationi assentiatur.

Hanc tamen nimis callidam technam, qua
uteris ad comprobendam & stabiliendam impiam,
& idolatricam missationem papisticam, tacitus
praeterire nullo modo possum. Sic enim inquis, Si
adhuc nobis superstes esset Lutherus, & audiret,
concessisse aduersarios, Missam esse sacrificium non
propiciatorium, sed commemoratiuum, seu eucha-
risticum, decem praegaudia annos uitaesuae adijce-
ret. Nihil enim aeque desperauit, quam id eos un-
quam concessuros.

Longum foret, si aut bene conditum hoc
mendacium firmis rationibus refellerem, aut saltem
mentionem facerem pientissimae exhortationis uiri
Dei, qua anno 1542. nos omnes ad crebram &
dignam participationem corporis, & sanguinis
Iesu Christi, cum illustri consutatione huius uestri
figmenti exhortatus est, Tantum igitur tibi ad
animum renouabo ea, quae ad te, & Spalatinum
optimum,

optimum, & doctissimum uirum in conuentum Au-
gustanum ante annos 20. scripsit, cum simili astu-
tia stabilitam uellent aduersarij theatricam suam
Missam, quæ si in memoria habes, non dubium est,
quoniam contra tuam ipsius conscientiam loquaris.
Nam longe aliter se res habet atq; tu dicis, longe
aliter & sensit & scripsit Lutherus. Idq; ut ita esse
credas, audi quæso iam ipsum loquentem. Nihil mi-
nus sentio, mi Spalatine, quam priuatas Missas re-
tineri debere, quocunq; etiam nomine. Si boni
sunt, qui gratiarum actionis causa dictitant reti-
nendas esse, tentantur cogitationibus carnalibus.
Gratiarum actionis abunde est in missa publica,
Deinde si qui uolet omni tempore, ut non sit missa
priuata opus. Est enim scandalum sicut fuit E-
phod Gedeonis. Deniq; Christus instituit publi-
cam missam, Et omnia uerba sunt pluralis numeri
ad Ecclesiam prolata. Nec gratiarum actio, &
cultus Dei nouus sine uerbo est erigendus.

Audis quàm firmissimis rationibus ipse te
refutet, & mendacij arguat. Quare te per Chri-
stum quem in baptismo utriq; induimus moneo, &
obtestor, ut dum tempus est resipiscas, tecumq; co-
gites, quanto in periculo æternæ tuæ salutis uerse-
ris, quod te hostibus Euangelij specie quadam con-
ciliatæ doctrinæ coniungis, & reum facis tot scan-
dalorum, tot persecutionum piorum principum,
& doctorum, quorum quidam cum coniugibus, &

charissimis liberis exulant, quidam trucidantur, quidam capti detinentur, & haud dubie ad exquisita supplicia reseruantur.

Esto, concesserint nobis multa aduersarij. Sed in hac ipsa concessione retineri neruos Papatus manifestissimum est. Nosti ambiguam formulam in syrmeni synodo $\omega\epsilon\gamma\iota$ $\tau\omicron\upsilon$ $\omicron\mu\omicron\iota\omicron\upsilon$ legendo propositam & receptam. Quæ quid peperit? Nonne confirmati per eam Ariani sunt, imbecilles uero perturbati, cum ex uaria interpretatione maius incendium oriretur?

Non dissimilem esse exitum fucatae uestrae conciliationis experientia testatur. Væ igitur fabricatoribus huius nefandi Interim, quorum te unum esse profiteris. Non enim te tantum interfuisse, sed præfuisse etiam isti corruptelæ purioris doctrinæ ad amicos, quasi re benè gesta, triumphans scribis. O miseros homines, qui emulatione, ambitione, auaritia, & prauis opinionibus fascinati in omnis generis peccata præcipites ruunt. Resipisce quæso, resipisce, nec diuitias bonitatis, tolerantiae et lenitatis Dei contemne.

At scribis, ut ut est, fateor, aduersarios dolo malo nobiscum agere, nec seriam reformationem doctrinæ quærere, sed quid hæc ad nos, quibus sat esse debet, ut quoquo modo prædicetur Christus, teste apostolo ad Philippenses?

Fer me liberius tecum loquentem. Toto
cælo

coelo erras, & malè huc, ne dicam impiè dictum
apostoli detorques, quod sicut ille longè alijs affli-
ctionibus pressus post se reliquit, Ita neutiquam ul-
li hominum quiduis hostibus ueritatis de Euangelio
largiendi concedit. Permagni referre Christus sal-
uator noster nos docet, ut in suo tam sacrosancto
ministerio simus prudentes sicut serpentes, & sim-
plices sicut columbæ, in quo non de imperio, non de
gloria huius mundi, sed, ut ipse scribis, de salute ani-
marum, de Euangelio, de gloria Domini nostri Iesu
Christi dimicamus.

Est autem prudentiæ nostræ, ut totum do-
ctrinæ corpus integrum & incorruptum contra
falsos & insidiosos Doctores defendamus, non ali-
ter ueluti serpens astutissimè tegit, & abscondit
caput suum, & uitat quæ ei nocere possint. Sim-
plicitatis uero, ut nullis iniurijs temporum aut ho-
minum uicti munus nostrum uera docendi falsa di-
uellendi abijciamus, sed quo magis ingratus mun-
dus pro summa fidelitate nostra omni probro &
malo nos afficit, eò diligentius nos nostrum officii-
um faciamus, & omnibus pariter bonis & malis
prodesse studeamus docendo, monendo, arguendo,
instando tempestiuè, intempestiuè, sicut columbæ
pro sua simplicitate tam alienos, quàm suos foetus
fouent, & educant.

Iam cum doctrinam de uera poenitentia,
fide, iustificatione, inuocatione, usu Sacramentorum,
atq;

atq; alijs partibus ueræ doctrinæ, quæ Dei benefi-
cio patefacta est per Reuerendum patrem nostrum
Martinum Lutherum, tetrīs tenebris inuoluere non
modo permittas, uerum etiam adiuues, cum ad tam
paruum fortunæ conflictum ad aduersarios te in-
flectas, & nos fratres tuos deseras, & lupis lanien-
dos obijcis, quàm caute, & circumspēcte secundum
regulam Christi & apostoli ambules, quam uè sim-
plicitatem sequaris, tute cogita.

Neq; tamen eo inficias, sermone & literis
quorundam ad me perlatum esse, te ad sanio-
rem mentem rediisse, nec iam omnia libri Augustani pla-
cita defendere, sed sententiæ nostræ de iustificatio-
ne uicissim subscribere, Missæ Canonem reijcere, &
pro matrimonio sacerdotum fortiter depug-
nare.

Verum scito, te ne sic quidem Dei indigna-
tionem, & bonorum reprehensionem effugere, ac
contractam maculam delere. Siquidem nondum
conciliatis dogmatibus, de quibus controuertitur
suades & urges, ut ineptæ, explosæ, & superstitio-
nem secum trahentes cœremoniæ Papisticæ omnes
in Ecclesiam Dei reuehantur. Satis hoc probatum
& spectatum est exemplum, te nondum recto pede
ad ueritatem Euangelij conseruandam, & ad poste-
ros propagandam incedere.

Quid alij iudicent nihil in præsentiarum
dicam. Ego non omnia uerè approbantis quæ an-
tea con-

ted contra Papam, doctrinas, & traditiones eius
declamavit, multo minus constantis doctoris esse
statuò, præbere ob uentris commoda collum iugo,
de quo & nos olim, & patres nostri grauiter que-
sti sunt, aut nolle in ea libertate stare, in quam Chri-
stus effusione sui sanguinis nos asseruit, & uindi-
cavit.

Sedulum extirpatorem omnium plantatio-
num Papisticarum, quas non plantauit pater noster
coelestis te sub initio restaurationis ueræ doctrinæ
fuisse gloriaris. Cum eas nunc iterum Ecclesiæ in-
serere coneris, nonne in odium omnium, & uitupe-
rationem merito incurris, ut qui aulicis illecebris
delinitus ex eodem ore calidum & frigidum efflas,
& aliud stans, aliud sedens loqueris?

Sed ne mei oblitus inclementius aliquid ad-
uersus te dicam, ad id de quo uolui instituere ora-
tionem reuertar. Deceptus est Sathan, at non de-
fatigatus, Voluit nos præterito bello è medio tol-
lere, & Euangelium gloriæ magni Dei eradicare.
Verum non per omnia illi successit quod egit. Ideo
ex insidijs denuo nos aggreditur, dum characterem
bestiæ in frontem nobis inurere, hoc est, disciplinæ
& exercitij causa sub prætextu Adiaphororum
omnes Antichristi Romani ritus sensim nobis ob-
trudere conatur, quos si receperimus, sperat, se pri-
stinum regnum suum, & carnificinam conscientia-
rum recuperaturum, sicut fidelis eius minister Ca-
nonicus

nonicus Brandenburgensis dixit, nunc relictis obsti-
natis Lutheranis pœdagogiam cum infantibus in-
stitui, ubi obdurati illi è uiuis excesserint, facile se
ad ueterem suum statum peruenturos.

Non omnino uanam esse hanc spem Satha-
ne, & uetera, & recentia exempla nos erudiunt.
Adeo traditionum humanarum semper comes fuit,
est, & erit syncerioris doctrinæ deprauatio, & ob-
liuio beneficiorum Christi, qui solus est iusticia no-
stra.

Scis bono zelo & ab omni superstitione alie-
no Gedeonem Ephod fecisse. Quia monumentum
seu memoriale illud esse uoluit concessæ à Domino
uictoriæ, & mirandæ liberationis. At quanti mali,
& ruinae occasionem dedit, cum homines eo ad for-
nicationem & idolatriam abuterentur? Scis & in
hunc finem serpentem æneum conseruatum esse, ut
memoria & celebratio conseruaretur salutis illius,
quam Deus in deserto populo suo exhibuit. Sicq; à
patribus nostris simplici studio & bono animo mul-
tas traditiones factas esse, malo uero euentu ad nos
posterios suos, qui consuetudine & autoritate do-
centium uicti multa supersticiosè fecimus & obser-
uauimus, arbitrantes regnum Dei esse potum, ci-
bum, & multarum cœremoniæ obseruationem.
Itaq; sicut serpentem pientissimus rex Ezechias
confregit, & Ecclesiam sui temporis ab idolatria
repurgauit, ita à nobis rerum bonarum abusus, si-
mul

mul cum traditionibus hominum superstitiosis uerbo Dei damnati, & multis in locis prorsus aboliti sunt, atq; Ecclesiae nostrae, quantum fieri potuit, ad Apostolorum, & qui Apostolis proximi fuerunt formam, ac gubernationem reformatam.

Nunc cum eas in Ecclesia uel nauseantes uel praeuaricantes uerbum Dei, uel hominum & periculorum metu fracti reuocemus, quid quaeso uir bonus, & de doctrina ac posteritate anxie sollicitus peius metuat, quam ne ad Antichristi regnum posteritas nostra relabatur? Me certe uestigia terrent. Itaq; cum in hanc cogitationem uenio, & praesentia ac futura pericula, quae impendent nobis ac posteris nostris mecum reputo, toto cohorresco petore. Neq; dubito omnes pios consideratione istorum malorum pari animi aegritudine affici, qui non caeca suspicione, ut quidam philosophica moderatione tumentes arbitrantur, sed haud dubie spiritu Dei & experientia moti timent, ne nimium bonae nostrae rationes conseruandi per ista media Euangelium, nos omnes fallant, & subuertant.

Non est de nihilo, quod Christus nos cauere iubet à fermento phariseorum, intelligens doctrinas & traditiones hominum in hypocrisi loquentium mendacium. Nam quemadmodum modicum fermenti totam massam inficit, & acidam reddit paulatim serpendo, deinde massam subactam rarefacit, rarefactam attollit, & inflat, postremo
farinae

farinae cui addita est adeo pertinaciter inhaeret, ut non possit elui, & separari, ita falsae doctrinae & traditiones hypocritarum primo nobis blandiuntur. Habent enim speciem uerae doctrinae, & disciplinae. Deinde tanquam cancer, ut inquit apostolus, serpunt latius. Post ubi prorepserunt nos inflare, magnaq; persuasione, & neglectu meritorum Christi induere incipiunt, Quo induti difficulter sanari possumus, Id quod in excœcatis & obduratis nostris monachis cernimus. Facilis enim est, ait Sybilla ad Aeneam descensus inferni, at reuocare gradum superasq; euadere ad auras, hoc opus hic labor est.

Propterea ingenue fateor, me tibi uerè irasci, quod audio te damnare, & ministerio abdicare illos, qui aut recipere nolunt ista Adiaphora uestra (sic enim hanc impiam coerectionum receptionem appellas) aut non recipienda esse contendunt ad nauseam illud repetens, huiusmodi homines prout sunt indocti & leues excolare culicem, et deglutire camelum. Nescio quàm rectè in illos hoc prouerbium à te conferri soleat, hoc uero scio, permagna et necessaria suscipere omnes, quales quales sint, qui hoc tempore rabiosissimo excubias agunt ne insidiosi hostes, & lupi rapaces gregem Domini nostri Iesu Christi inuadant, & deuorent. Principijs obstandum esse ipsa ratio nos docet. Sero ouibus succurrit pastor, cum lupo in ouili grassatur, deglutit, & uorat oues.

Ais

Ais satis turbatas esse politias. Publicæ igitur tranquillitatis causa isti cœremoniarum restitutioni potius assentiendum, quàm nouum bellum attrahendum esse, atq; his uerbis hominibus de religione Epicureorum more non sollicitis, & persecutionem auersantibus in hoc mundo satisfacis, at coram Deo sanè turpiter te das. Quia enim carnem sapiunt, abominatio sunt coram Deo.

Prorsus indigna uox est quolibet Christiano, nedum te tanto doctore, dicere, his falsis Adia phoris maiores turbationes præcaueri debere. Non enim facienda mala sunt, ut eueniant bona. Malum autem & impium est, Antichristiano cœtui cedere, & illi se uentris causa conformare. Christus & Apostoli tantum abest, ut obstinatis Phari sæis cesserint, & sese ad uoluntatem eorum in obseruandis Mosaicis ritibus accommodarint, ut offensos magis ac magis offendere pergerent. Horum uestigijs insistere debemus, nec in gratiam obstinatorum Papistarum, Etiam si totus mundus illabatur, receptione nostra, & similitudine Antichristianorũ rituum ueram doctrinã in discrimen, aut dubiũ uocare, & infirmorum fratrum in nostro & Papistico cœtu existentium, fidem & inuocationem turbare, cursumq; Euangelij impedire, sicut te facere mihi nullum dubium est. Noti enim mihi sunt fratrum multorum gemitus. Nec diu est, quod mihi nobilis quidam Polonus eruditione & uirtute præstans,

C

dixit,

dixit, Cum in comitijs laudatissimæ suæ gentis inter
coetera à quibusdam pijs mentio de reformatione
Ecclesiæ & prædicatione purioris doctrinæ facta
esset, respondisse Episcopos, non esse huius rei ullam
suscipiendam cogitationem, cum iam Lutherani
tanquam lapsi Romanæ Ecclesiæ se conforment.

Finem hic dicendi facerem, nisi prætexeres
te nõ in gratiam aduersariorum hanc restitutionem
coeremoniarum urgere, sed ut principibus & con=
siliarijs hanc moderationem proponentibus obtem=
peretur. Prætermittere enim non possum, quin,
quis meus & de hac re sit sensus, tibi me declarem,
quantumuis periculosum sit hoc tempore, quo ius
est in armis, apertè dicere quid sentias.

PRIMO. Manifestius est, quàm ut negari
possit ἄρχόντες nostros dum uitare uoluerunt Cha=
rybdin, incidisse in Scyllam. Nam supremo magi=
stratui obtemperantes partim errore, partim cupi=
ditate augendæ potentiæ & dignitatis optime de
Ecclesia meritos, & arctissimo consanguinitatis
uinculo sibi iunctos, inaudita causa, contra omnes
humanas & diuinas leges parricidiali bello con=
demnare, persequi, & regnis suis exuere adiuue=
runt. Quo horrendo peccato non solum Germani=
am in turpem seruitutem, sed quod longe maius est
& ueram religionem in maximum adduxerunt pe=
riculum, adeo, ut & ipsi impio Interim subscribere,
& Concilio Tridentino plus quàm impio se subij=
cere,

cere, & alios ad similem defectionem se cogere uel=
le, promittere coacti sint. Consiliarios uero nonnul=
los esse planè ἀθέους, & Epicuri de grege por=
cos, nonnullos hypocritas, qui rebus suis, & idolis
dediti pluris Mammona, & traditiones hominum,
quàm synceram Euangelij uocem, faciunt. Et si qui
sunt, qui piè sentiunt, id aut apertè non profiten=
tur, aut ad deliberationes non adhibentur, & ut
maximè uocati ueras sententias dicant, tamen recta
& salutaria suadentibus alij non obediunt.

Tales cum sint, qui à nobis restitui ueteres
ritus postulant, non uideo, quomodo nos conciona=
tores bona conscientia cum tot scandalis, perturba=
tione, & languefactione piarum mentium morem
illis gerere aut gratificari possimus, nisi ipsorum
peccatis communicare, & scœuitiam aduersus pios
& apertos confessores Christi adiuuare & confir=
mare uelimus, id quod multis in locis scripturæ fa=
cere prohibemur, cum præsertim nulla signa edant
ueræ pœnitentiæ, & constantis perseuerationis in
Augustana apologia, conuicti etiam, se phaleratis
dictis & scriptis circumuentos esse ab Antichristi
Vasallo, qui bellum geri non opprimendæ doctrinæ
nostræ, sed puniendorum contumacium causa præ=
tendit.

Quæres, quid igitur faciendum, an non tem=
pori inserviendum censeam, ne cincti undiq; tantis
difficultatibus maiores nobis accersamus?

Cicero quidem ut homo politicus alicubi
differit temporibus assentiendum esse. Nunquam
enim, ait, præstantibus in Rep. gubernanda uiris
laudata est in una sententia permansio. Erudite
quidem ille, & sapienter. Sed ista interdum locum
habent in politica administratione, non Ecclesiasti-
ca, in qua amussis exquisitissima & lucerna pedibus
nostris est uerbum Domini, non permittens nobis,
ut ueluti nauæ obsequuntur tempestati, sic nos quo-
q; ad arbitrium hominum nosmetipsos fingamus,
neq; idem uerum semper aut sentiamus, aut dica-
mus.

Propheta Ezechiel tibi & omnibus conci-
onatoribus aliam normam ex professo præscribit
cap. 3. Item 33. Si igitur quid facto opus est ex a-
nimo scire expetis, lege Prophetam, et saluabis ani-
mam tuam, si officio tuo fungens dominis tuis dixe-
ris non posse illos duobus dominis diuersa mandan-
tibus seruire, nec simul poculum Domini nostri Ie-
su Christi, & dæmoniorum bibere, sicut Iohannes
baptista neq; carcerem, neq; mortem ueritus Hero-
di intrepide dixit, non licere illi fratris sui uiui uxo-
rem habere.

Si hanc regulam prophetae, & constantiam
illius, qui plus fuit quam propheta sequeris hor-
tando principem, & aulicos ad ueram cordis con-
tritionem, confessionem doctrinae perspicuam, &
spem mirandæ liberationis, illiq; toto corde ad Do-
minum

minimum reuertentur, nã tu principi, aulicis, & tibi, optime in omnem æternitatem prospiceres. Sed tu mollibus uestitus placentia dicis & facis in aula. Ideo princeps & aulici, si sic ut cœperunt perrexerint, in impietate sua morientur, de manu uero tua (ut inquit propheta) requiret Deus sanguinem ipsorum.

In confesso est, Papam sui similem permanere, nec desinere esse Antichristum, Episcoporum uero ferreæ mentes ad æquitatem nihil planè flecti. Nam quemadmodum Pharaos, sic illi suam Tyrannidem magis magisque aduersus Christi membra exercent, neque quicquam aliud quàm idolatricos suos cultus restitui flagitant.

Proinde satis mirari non possum, quandoquidem plenis buccis efflas glorias, te omnibus comitijs, colloquijs, & actis de religione habitis interfuisse, qui fiat quod non dico contra scripturam sanctam, & functionem ministerij nostri, sed contra decretum uestrum Smalkaldianum tam impie postulationi principis & aulicorum seruias.

Vna uox, unus consensus uestrorum omnium Smalkaldie fuit de forma politie Ecclesiasticæ tum demum deliberandum fore, cum aduersarij uoluerint ualedicere impietati, & recipere doctrinæ puritatem, at tantisper dum doctrinam oppugnant, & impias cœremonias retinent, non posse cum illis conuenire, neque aliquid authoritatis illis in Ecclesia

tribui, Atq; ideo uno ore sanxistis, uos Deo fidelitatem & constantiam prestare uelle, & ab hoc decreto ne latum quidem digitum discedere, Etiam si erit crudelitas aduersariorum & rabies eorum, ad supplicia nos rapiens, subeunda.

Quæso te quàm tu nunc in acie collocatus fidelitatem, & constantiam prestas? Non solum re-stauracionem omnium rituum papisticorum urges, sed etiam Papæ commentitiam suam auctoritatem, & impijs Episcopis persecutoribus Euangelij re-gimen super miseras Christi ouiculas reddis, politi-am Ecclesiasticam egregiè in Interim fucatam ap-probans. Videsis ne olim conscientia tua de pro-dita religione te exagitet, & examinet. Non leue peccatum est, mihi crede, tantum contra libertatem & ueritatem Euangelij ad perditissimorum homi-num postulationem & libidinem Antichristo filio perditionis largiri. Utinam tam mihi à sapientia carnis credere posses, quàm id tibi multis argu-mentis probare paratus sum.

SECUNDO. Acta uestra, literæ principis, & aulicorum testantur, ista omnia eo fine à uobis institui, ut imperatori fucus fiat, quasi confessione Augustana abiecta totum Interim seu Papatum re-seperimus. Hanc simulationem, abnegationem E-uangelij nequaquam committendam & probandam esse statuo, garriant quid uelint, qui ad suprema gubernacula Ecclesiarum & politiarum tecum se-dent.

dent. Apertam, & disertam à nobis Christus re-
quirit confessionem, ubi dicit, Qui non colligit me-
cum, dispergit. Quis plus homines diligit quam
me, non est me dignus. Nec opus est pluribus testi-
monijs, corde creditur ad iusticiam, ore fit confessio
ad salutem.

Noctuas Athenas, ut prouerbio dicitur, non
necesse habeo, Tamen duo exempla confessorum
recensebo. Beniamin diaconus à rege Persarum
propter prædicationem Euangelij coniectus erat in
carcerem, & cum iam duos annos in uinculis de-
tentus esset, uenit ad regem legatus Romanorum,
Is audita captiuitate diaconi supplex factus est re-
gi, & impetrauit, ut liberaretur. Vetuerat autem
rex, ne in posterum doctrinam Christianam ulli, &
præcipue magis suis communicaret, At Beniamin
quamlibet sponderet pro eo legatus, constanter in
os regi dixit, se lucem quam esset consequutus non
adempturum alijs, nec talentum domini nostri Iesu
Christi occultaturum. Ac propterea cum à capti-
uitate sua annos duos prædicasset, ab eodem rege
morte atrocissima affectus est.

Eleazar primarius populi Iudaici scriba 2. Macha
cum paratus esset mortem potius oppetere, quam
contra legem Dei porcina carnem edere, et mul-
ti commiseratione tanti uiri ætate atq; uultu uene-
rabilis propter amicitiam ueterem persuadere se-
dulo conarentur illi, ne se in extremum uitæ peri-
culum

Hist. Ec-
clesiast.
tripart.
lib. 10, ca.
33

eulum adeo temerè conijceret, afferentes carnes,
quibus uesci illi licebat, ut simularet se manducasse,
sicut rex imperauerat de sui sacrificij carnibus, in
has erupisse uoces scribitur, malo mori quàm mea
etate indignum quicquam facere, & simulatione
suspicionem de me mouere adolescentibus, abnega-
ta legis Dei, & defectionis ad gentes. Neq; enim
mihi nonaginta annorum nato conueniret, si prop-
ter meam simulationem, & exiguam uitæ accessio-
nem tot adolescentes in hoc sæculo deciperem, atq;
ignominiam meæ senectuti conciliarem. Tum eti-
amsi hoc articulo temporis supplicio liberarer, ta-
men omnipotentis manum nec uiuus, nec defunctus
effugerem. Quamobrem fortiter, quemadmodum
senectutis meæ dignitas postulat, pro lege Dei mo-
riar, & exemplum adolescentibus post me relin-
quam constantiæ in perseuerantia legis Dei. His
dictis tanquam ouis ad occisionem quoq; ductus est,
& uitam cum morte commutauit.

Talem confessionem præstiterunt apostoli,
& alij sancti Dei Martyres, qui etsi sæpe effugere
pericula simulatione potuissent, tamen homines po-
tius offendere, quàm Deum maluerunt. Talem si
& nos nunc ederemus, tollerabilius nobis & glo-
riosius in extremo iudicio coram omnibus angelis
& Dei sanctis foret, in manus hominum quàm Dei
nos incidisse.

TERTIO. Ut maxime dem, confessionem
non in

non in istis ritibus, sed alijs necessarijs fidei articu-
lis sitam esse, leuiorisq; momenti ritus istos censerī,
quàm ut propter eos magnopere contendere quis,
aut periculo se exponere debeat, Tamen quia hoc
tempore non nisi cum abnegatione doctrinæ, &
ueræ sententiæ, antea ex uerbo Dei à nobis latæ,
cum uiolatione præceptorum Dei de uitandis falsis
cultibus, scandalis, & id genus alijs peccatis recipi,
& obseruari queant, nullo modo in minimis ponen-
dos, imo ne quidem pro Adiaphoris habendos esse
iudico.

Certo enim certius est, coëremonialia, quæ
per se alioqui sunt Adiaphora, cum dant causam
idolatriæ, scandalis, uituperationi ministerij nostri,
amittere naturam suam, maxime in casu confessio-
nis, qui iam nostris incumbit ceruicib9, aut cum exi-
guntur à nobis cum opinione meriti, cultus uel ne-
cessitatis.

Quis autem nisi mente captus non intelli-
git, quàm multorum malorum causa sunt hæc ue-
stra pseudoadiaphora? Primo aperiuunt fores reue-
hendi in Ecclesiam Dei omnes ueteres abominatio-
nes & idolomanias papisticas. Deinde in dubitati-
onem de doctrina nostra imbecilles multos inter
aduersarios adducunt, quorum assensio in re tam
magna & extra sensus posita sicuti infirma est, ita
facile labefactatur, præsertim cum suos sacrificulos
audiunt triumphantes de nobis dicere, nos ritus è

nostris Ecclesijs explosos poenitentia ductos recipe-
re, & abrogatarum Cæremoniæ reductione to-
tam Christi doctrinam à Luthero illustratam abne-
gare. Postea non modo aduersarios, sed etiam in-
ter nos multos infirmos perturbant, quorum qui-
dam propter similitudinem rituum doctrinam quo-
q; cum aduersarijs conuenire tandem putabunt, &
ob id facile ad illos deficient, quidam irreuerenter
de ministerij nostri dignitate loquentur, quidam re-
ligionem ad uoluntatem hominum & necessitatem
temporum attemperare discent. Vnde apud aduer-
sarios, sicut iam fieri uidemus, blasphemabitur do-
ctrina nostra, apud nos uero non ita magnifiet, &
breui, si nos filius Dei suo aduentu non præuorterit,
sequetur Epicureismus longè deterrimus, cum ho-
mines neq; nostram, neq; papisticam doctrinam
quicquam curabunt. Idq; futurum sine ulla dubita-
tione uir Dei Lutherus præuidit, cum Genesin præ-
legens exclamaret, sublatis nobis sequentur tempo-
ra periculosissima. Postremo in superstitione ob-
stinatos confirmant aduersarios, qui etsi ad excu-
sandas omnes ueteres suas idolomanias in Augusta-
no Interim communi quadam exceptione utuntur,
cum dicunt nihil faciendum esse latriæ cultu, tamen
reuera nihil aliud agunt, quàm ut hac fucosa mode-
ratione nobis imponant, & opinionem meriti &
cultus retineant. Id postea si nos planè illis ad-
iunxerimus, & omnes illorum Cæremonias iuxta
Interim

Interim præscriptum nondum conciliatis dogmatibus receperimus, cum eiectione è Synagoga nimis sero nostro magno malo experiemur. Neq; enim ferent reprehendi à nobis errores suos, neq; etiam tum, si uellemus, commodè facere poterimus.

Hanc tantam lernam malorum pugnantissimi multipliciter cum prima & secunda legis diuinae tabula, & summo altissimoq; gradu de dilectione proximi cum secum trahant. Adiaphora uestra, prius uitæ iactura facienda esset, quàm uel minima à nobis instituenda, uel approbanda, ne tam uentri nostro, quàm gloriæ Dei, multarum animarum salutis, & Ecclesiæ ædificationi seruire uideremur. Quod ut facere apud animum meum proposui, ita mihi largiatur benignissimus Deus.

Quod uero tibi ipsi blandiens dicis, non data hæc scandala, sed accepta esse, Idcirco condemnanda, id est eiusmodi, ut magnæ te securitatis carnalis arguat. Non te fugit, opus indifferens quando fit intempestiue, datum quoq; scandalum esse. Quæso igitur te, ne sis adeo securus, sed exhorrescas ad considerationem uocis Christi, Væ illi, qui unum ex pusillis istis scandalizauerit. Nolis enim uelis, tamen fateri cogeris, planè intempestiue has mutationes nunc institui, & melius esse, si nullæ fiant. Ideoq; cum eas reclamante conscientia tua promoueas, uerèq; illud Medæ in te competat, Video meliora, proboq; deteriora sequor, salutarem cau-

rem cautionem tibi adhibendam esse censeo, ne tragica quoque calamitate obruaris.

Dicam tibi iterum quod res est. Propter te multi fratres in Christo gemunt, quod quae antea destruxisti nunc à te reaedificari audiunt, quorum conscientiam cum uulneras, non in ipsos, sed in Christum peccas, ut inquit apostolus. Erat licitum & adiaphoron Paulo, sicut ipse testatur, uesci carnis idolis imolatis, uel non uesci, sed dicit, Si scirem scandalizari fratrem meum esu carniuum, nunquam in aeternum comederem carnes, non tantum nostrae, sed alienae etiam conscientiae nos rationem habere docens. Idem gloriatur, se ne ad horam quidem per subiectionem falsis fratribus, qui in seruitutem Ecclesias adigere uolebant, cessisse. Quin & Petro in faciem restitit, non recto pede ambulanti ad ueritatem Euangelij. Utinam haec cor tuum penetrent, & molliant.

QUARTO. Multi tecum opinantur, principum potestatem tantam esse, ut nemo illis refragari possit, & debeat, hanc reformationem boni ordinis causa (si Dijs placet) flagitantibus.

Hunc nodum dudum dissoluit Reuerendus pater noster Lutherus in epistola ad D. Philippum olim Augustam missa, cuius patris nostri spiritus feruor pro gloria Dei, si uilescere nobis non inciperet, nullo modo doctrina nostra & religio tantopere nunc periclitaretur. Verba eius haec sunt.

Quod

Quod si prætendatur, Cæsarem ut Cæsarem, principem ut principem talia statuere (adiaphora uestra intelligit, uel statuta retineri uelle ab Ecclesia non ut ab Ecclesia, sed ut à subditis, & hoc prætextu totā Tyrannidem confusionis Papisticæ resuscitare, & sic Ecclesiam nihilominus oppressam, & subiectam Episcopali potestati habere, hic ego sentio authoritate diuina prohiberi, ne illis credamus. Quia Christus prohibet impium, & peccatorem pro iusto agnoscere, nisi pœnitentiam egerit. Mat. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi uelut Ethnicus.

Nemo sanus negare potest, hanc sententiam uiri Dei, piam, ueram, & conuenientem uerbo Dei esse. Cum igitur omnium nostrorum aduersariorum furor, & impietas eorum, qui se illis adiungunt testetur impœnitentiam, & quòd manifestè rei sunt, & se eos faciant confusionis & Tyrannidis Papæ, contradici & resisti illis oportet. Neque enim cum debeant, & uelint esse nutritores & defensores Ecclesiæ committendum est, ut uel nescientes, uel scientes idola colant, uel colendos sensim introducant.

Ad hæc Reuerendus pater in eadem epistola docet, has duas administrationes politicam & Ecclesiasticam diuersas & distinctas esse, nec concedendum ut confundantur, imo potius moriendum, quàm hanc iniquitatem stabiliendam esse.

Quid

Quid etiam futurum est, si principes & illi-
tici, quibus doctrina uera non est cordi, pro arbitrio
suo leges caeremoniarum in Ecclesia figent & re-
figent authoritate ista & potestate, qua ipsos con-
tra ministros fideles iam armamus, breui post nos-
ipsum docebunt, si tamen iam non est praeforibus,
cum fideles ministros non assentientes ipsorum im-
pietati dimittant, & eiciant, Quae dimissio & e-
iectio te conuincit, plane inuitis omnibus ueris pa-
storibus, & bene constitutis Ecclesijs haec uestra
adiaphora contra doctrinam de libertate Christia-
na obtrudi, cum libera electione permessa, & spon-
tanea quadam obedientia sine impietate, & defec-
tionis suspicione ab illis postulanda sint, et tum de-
mum instituenda, cum assenserint.

In fine Ec-
clesiast.
historiae,
folio 837.

Scribitur de Leontio Episcopo, decorato
praeclearo testimonio magne eruditionis, prudentiae
& grauitatis, quod propter hanc confusionem re-
giminum Constantium imperatorem multa inter E-
piscopos de Ecclesiasticis constitutionibus dicen-
tem, his uerbis reprehenderit, mirari se, quod tan-
to imperatori a negocijs suis sit otium aliena ut cu-
ret. Rempub. enim administrandam illi commissam
esse, nunc uero ea posthabita desiderare inter Episco-
pos, & statuere de Ecclesiastica administratione,
quae ad ipsum nequaquam pertineat. Si non maiori,
certe pari reprehensione nostri digni essent, qui
metas officij sui multo tetrius transfiliunt.

Hec

Hæc tecum liberè & candidè colloqui uo-
lui, incitatus non solum mea erga te benigna animi
inductione, sed & purioris nostræ doctrinæ labefa-
ctatione, & infirmarum mentium perturbatione,
quarum gemitibus qui non mouetur, hunc ego non
Stoicum, sed Caspasi rupibus duriolem existimo.

Magnos dolores & fremitus excitat ueris
Germanis, cum illis obijcitur, nos iam uitam, &
paternam fidelitatis, fortitudinis, castitatis, & con-
stantiæ laudem omnem amisisse, & propterea apud
exteros malè audire. Verum pios in doctrina Do-
mini rectè institutos multò uehementius cruciat,
quòd audiunt & uident, repullulascere Papatum
multorum leuitate, in quibus summa grauitas esse
debebat.

Deus pater Domini nostri Iesu Christi lar-
giatur nobis, ut imitari possimus Abdæ Episcopi
constantiam. Is zelans pro gloria Dei ^{αυγουστο}
templa Persarum, in quibus ignem seruabant, quem
Deum arbitrabantur, subuertit, & cum à rege cru-
delissimo Tyranno iussus esset, ut ea rursus ædifica-
ret, maluit cum Ecclesia sua extrema pati, quàm di-
ruta instaurare. Qua in re rectissimè eum Eusebi-
us fecisse prædicat, Etsi templorum destructionem
aliquo modo improbat, Quæ tamen cuiusmodi sit
improbatio, aliorum esto iudicium. Certe multi
pij, & præcipuè pientissimus rex Iehu laudem ad
omnem

Hist. Ec-
clesiast.
triparts
lib. 10. ca.
30.

omnem posteritatem meruit maximam, quod sacer-
dotes & templa Baal euertit, ita, ut ex pha-
nis Baal latrinas fecerit. Data
Vuittenbergæ. Anno 1549.
25. Februarij.

M. Lucae Hetzero.

TARDIUS ALIQVANTO MEA
promissione, & tua fortasse opinione mi fra-
ter in Christo, & non nisi amantissimis tuis
litteris inuitatus ad te scribo, De quo mihi uelim ig-
noscas. Non enim uoluntas, sed facultas scribendi
hactenus mihi defuit. Ita pluribus negotijs occu-
patus fui. Colere amicitiam studeo non propter u-
tilitatem, sed honestatem, in quam curam cum te
quoq; incumbere animaduertim, cupio animorum
& studiorum nostrorum coniunctionem ad rogam
usq; inuiolatam & auctam bona conscientia conser-
uare & litteris confirmare. Itaq; tibi polliceor, me
posthac frequentius ad te scripturum.

Quod scribis de accessione doloris uestri ex
calamitate nostra, magno me affecit gaudio, Letor
enim reperiri aliquos in tanto odio nostri, qui affi-
ciuntur hac clade, quam nostrorū culpa, & impru-
dentia accepimus. Suasum & interdictum erat no-
stris, ne temere cum hoste exercitato & sanguina-
rio confligerent: Sed non obtemperarunt. Casti-
gauit

gavit igitur, & probavit nos Dominus, sed morti non tradidit omnes. Et bonum est, quod nos humiliavit, ut disceremus iustificationes suas, Mitto tibi aliquos libros, plures cum adhuc supersint nummi, missurus, & rationem expensi redditurus, simul ac maiorem oportunitatem nactus fuero.

Acta Lipsensia ubi perlegeris, intelliges, quàm omnia, (ut mollissime dicam) secundum carnis sapientiam, quæ in rebus diuinis abominatio est coram Deo, egerint optimi præceptores nostri. Dominus spiritu suo sancto eos in viam reducat, ut qui sint, quid uè fecerint, cogitent, deprecentur coram Deo culpam, & constanti quodam scripto omnia ignita tela Diaboli ex cordibus eorum deleant, qui spetie mala adiaphororum offensi, de doctrina nostra iam subdubitare incipiunt.

Reuereor eos, ut qui maximè, Eòq; hæc scribo, ut sollicitudinem meam pro ipsis & omnibus membris Christi, tibi quasi in sinum infundam. Vtiam meam mentem rectius nossent, non me ille, quem mihi dixisti, ita temere iudicasset. Sed hæc est hora tenebrarum. Ach quam uellem, ne esset tantorum hominum, in simulationem electos etiam secum ducentium.

Acquieui hæctenus, mi frater, consilijs uestris, nec curavi quicquam meorum edi. Nunc quia sermonibus & literis fide dignorum ad me perlatum est, partim palam, partim clam abitionem meam

D

michi

mibi uerti uitio, quasi periculi uitandi causa me in
munitiorem & tutiorem locum abdiderim, consili-
um quod prius impulsu uestro intenderam, re-
pudio.

Etsi autem me ab ista calumnia uel hoc uin-
dicat, quod uos Mauritiani, si quid hostilius aduer-
sarij aduersus nos molientur, in defensione et gratia
eritis Cæsaris, nos uero proscripti quotidie tan-
quam oues destinatae maectationi extrema quæq; ex-
pectare cogemur, non tantum à persecutoribus
Euangelij, sed etiam à pseudofratribus. Tamen cer-
tis de causis admonitionem meam scriptam dudum
à me ad Eislebium, edam, cum breui hac significa-
tione, cur à uobis, non sine mœrore, discesserim.

Scilicet, ego periculi euitandi gratia à uobis
profectus sum, cum in manifestum me & fortuna-
rum, & uitæ discrimen coniecerim, ac ueluti quon-
dam muliercula illa in Edessa ciuitate ad confesso-
res Christi iam iam maectandos cum filiola sua festi-
nauit, Sic ego quoq; cum charissima mea coniuge
& filiolis huc commigrarim, ut hic, si Domino ui-
sum fuerit, martyrij coronam susciperem, dum alij
cothurnos utriq; pedi aptos, id est, ambiguas &
flexiloquas de doctrina formulas condunt, & regi-
men super miseras Christi cuiculas Romano Anti-
christo, & impijs Episcopis reddunt, alij opibus
inhiant, alij relicta seruitute Christi, hominibus ser-
uire & placere student, periculum uerius, & con-
fessionem, quam ego, defugientes. Discessi

Discessionis meae multae causae sunt, quarum
praecipua est precatiuncula uestra ex glisnica aula
profecta. Quanta enim in conscientia mea pertu-
lerim, quos insultus Sathanae propter eam sustinu-
erim, dicere non possum. Didici, quid, & quam gra-
ue sit, facere aliquid reclamante communi sensu, &
conscientia propria, quid sit illud apostoli: Quid-
quid non fit ex fide, peccatum est.

Qui istam precatiunculam tantoperè lau-
dant, & urgent, rebus benè stantibus excommuni-
carunt animose Caesarem & Mauritium. In hac
excommunicatione utriq; adhuc hærent, cum Cæ-
sar non desinat esse persecutor Euangelij, Mauri-
tius nullam agat poenitentiam, pro desertione fra-
trum, effusione innocentissimi sanguinis Christiani,
atq; alijs suis tetrjs peccatis. Quo animo igitur,
& ore pro ijs preces, quasi resipuissent, coram
Ecclesia ad Deum fundant, ipsi uiderint.

Scio non blasphemandas esse potestates, do-
orandum esse pro Caesare, sed ita orandum ex uer-
bo Dei statuo, sicut orarunt apostoli pro Tyrannis
Nerone, Diocletiano etc. Vt Deus eum suo sancto
Spiritu illuminet, & ad ueram agnitionem Chri-
sti perducatur, si uero illuminari non uelit, ut perse-
quutorem Christianorum confundat, nec contra
Dominum & Christos eius tumultuantem fortunet.

Gleisnica autem precatiuncula ita sonat. Con-
serua Deus Caesarem, qualis est, persecutorem

nempe, fortasse quia ille de Madruz in obsidione Vittenbergensi cum interminatione suspendij interdixit, ne pro Cæsaris illuminatione oraretur, satis enim suam maiestatem illuminatam esse.

Novi quoq; quædam vitia condonanda & arte lenienda esse, sed idem edo etus scripturis sanctis & exemplis Prophetarum, Iohannis Baptistæ, Ambrosij aliorumq; sic sentio, ad enormia peccata non musitandum, nec causam impij iustificanda esse.

At quid aliud uos uestra precatiuncula efficitis, quàm quod impietatem & impoenitentiam impoenitentissimam Mauritij & sotiorum eius iustificatis, quando sine mente sonũ datis, Domine Deus confirma Mauritium in Christiano animo suo: Nam si perpenderit, qualis sit Mauritius, inueniemus eum talem esse, qui (Vt de paulo ante enumeratis peccatis silcam) oblitus humanarum & diuinarum legum, adeoq; storgarum diuinitus insitarum pateui sui bona, ui & fraude extorta, impie & iniuste possideat, & porro socia arma cum aduersarijs ad debellandas reliquias nolentum adorare bestiam, & suscipere characterem eius, iungat. Horum alterum ex scriptis præceptorũ nostrorum, de defensione humano generi concessa, constat. Si enim iusta et legitima fuit defensio optimi & de Ecclesia bene meriti principis Iohannis Friderici electoris, sicuti certe fuit, quo titulo illius honorem & bona teneat, nemo sanus ignorat, alterum ita manifestum est, ut

est, ut disputaione non egeat. Canonorum enim
nostrorum, et ipsius literis accersiti hostes, irrup=
tionem in fines nostros, & stragem hanc fecerunt.

Deum testem facio, cum ad mentionem Cæsa=
ris, et Mauritiij in oratiuncula uestra uenirem, me sæ=
pe & uisu & uoce destitutum esse. Notum mihi
erat ex interitu Augustano, eū conatū esse Cæsaris,
ut abolet doctrinam nostram, Ecclesias Christi de=
leat, & trucidet pios non recipientes Interitum.
serio igitur abhorrebat animus dicere, Domine
Deus conserua hunc Caro^lum. Non enim potest, nec
debet Christiana mens pro cōseruatione eius regis,
uel regni orare, cuius studiū est afficere cōtumelia no=
men Dei, extinguere ueram agnitionem Christi, tru=
cidare pios. Subibat quoq; animum, me grauius
in Deum delinquere, quod hanc præscriptam for=
mulam orationis pro Mauritio dicerem, qui in ea
peccatorum suorum tegendi gratia Christiano no=
mine, & petitione corroboratronis Spiritus sancti
abuteretur, quem sua impoenitentia à se repellere
non desineret.

Paulus dicit. Si quis cum frater appelletur,
aut simulachrorum cultor, aut rapax fuerit, cum
eiusmodi ne cibum quidem capiatis. At multi
iam muneribus corrupti non tantum suauiter cum
eiusmodi epulantur, sed etiam ad ipsorum uolunta=
tem & nutum quasi se conformant, laudantes &
ædificantes penè omnia, quæ antea sumnè impro=
barunt

barunt & destruxerunt. Ideoq; pretium nolentes, uolentes ob hanc peruersitatem merito ferunt, maledicta, & imprecationes populi, iuxta dictum Salomonis: Qui dicunt impio, iustus es, maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus. Sed de his plura, quàm statueram.

Venio ad aliud. Accepi ex Antistite nostræ Ecclesiæ, senatum uestrū quottannis ex debito 70. Taleros numerare solitum nostræ Ecclesiæ. Hanc summam pecuniæ, qua hic aluntur pauperes, nunc numerare detrectat, cum Lipsensibus, qui admoniti quoq; debiti officij, responderunt, nobis certas ob causas, quia scilicet à Cæsare proscripti sumus, non esse seruandam fidem. Quare rogo admoneas affinem tuum optimum uirum, & alios, ne se participes desertionis, defraudationis, & persecutionis membrorum Christi faciant. Spiritus sanctus per Iohannem inquit, Si uideris fratrem tuum egentem, pro quo exemplo Christi uitam ponere debes, & clauseris uiscera tua, quomodo manebit charitas Dei in te? S. Ambrosius. et Si non pauisti, occidisti. Et S. Paulus, Quod si quis suis, & maxime familiaribus non prouidet, fidem abnegauit, & est infideli deterior. Quid quod et Cicero, Ethnicus, naturali bono & lumine dicit, non tantum is est in uitio, qui infert iniuriam, sed etiam, qui cum potest, non propulsat?

Nos iam nullam aliam ob causam, quàm propter uerbum

pter uerbum Dei in proscriptione Cæsaris summus.
At illi qui nos deserunt, prosequuntur, aut quoquo
modo defraudant, incidunt in iram & damnatio-
nem Dei, qui in extremo iudicio redditurus est uni-
cuiq; secundum opera sua, & desertoribus, rapto-
ribus ac homicidis istis dicturus est, quicquid non fe-
cistis uni ex minimis meis, mihi non fecistis, Ite in
gehennam &c. Quid præterea scribam nihil ha-
beo, neq; tutum est, in hac perfidia tempo-
ris quiduis literis committere. Vale

Date 5. octobris, Anno.

1550.

T. M. Albertus Christianus.

Tantum tabellarius ciuis uester cum literis
meis ad te abierat, cum hic meus amicus ad me ue-
niret, & interrogaret, num quid ad uos uellem.
Quare paucis te huius moneo, quod heri mihi ex-
cidit.

Queris, quid fieri uelim de duobus Thale-
ris, qui ad me ex testamento redeunt. Prorsus ita
facito, ut tecum coram loquutus sum. Da illos Ma-
gistro Martino Brandenburgam mittendos. Nam
ibi cuidam meo amico pro butyro tantum æris de-
beo. Huic satisfieri primo quoq; tempore cupio.

Porro, Quæso te mi frater, mei ut rationē habeas.
Si audes meæ famæ quicquam detrahi, me defendas.

D 4

Ita

Ita enim Christiani & ueri amici officium facies.
Quo ut & ego defungar, obiter te quoq; submo-
neo, tibi ut caueas, ne ex hominum authoritate
omnia metiens, contra conscientiam & uerbum
Dei facias, dum orationem istam glisnicam popu-
lo prælegis.

Quod Ieremiæ exemplo se defendunt, uiben-
tis per literas populum Israel captiuum orare pro
ciuitatis Babylonie pace, & Nabuchodonosor, id
alienum est ab ipsorum pristina sententia, & inte-
gritate.

D. Philippus in locis suis Anno 1546. editis,
scribit, discernendas esse res, & personas, exemplo
Pauli, qui etsi ordinem Romani imperij Dei consi-
lio, & ope constitutum amabat, uenerabatur, &
inconuulsum cupiebat, Tamen Neronem ut te terri-
mam pestem, & Diaboli organum oderat, execra-
batur, & tolli eum à Deo petebat. Huius senten-
tiæ si adhuc essent, non dubito, quin ex Ecclesia
gnatonicã istam orationem exploderent, aut certè
nomina ista odiosa tollerent. Sciunt enim quales
personæ sunt, pro quibus precatio non sine scan-
dalo multorum piorum legitur.

Noruut singulari Dei uoluntate propter ido-
latriam populum Ierosolimitanum, à Nabucho-
donosor, qui à Propheta Ezechiele Dei seruus ap-
pellatur, abductum & in seruitutem Babylonicam
secundum prophetarum uaticinia redactum fuisse,
& prop=

et propterea magnum discrimen esse inter nostros
gubernatores, & Nabuchodonosor. Nam etsi
factum Nabuchodonosor, excusari, & probari non
potest, tamen certum est quicquid fecit, eum pecu-
liari Dei consilio, et reuelatione facta prophetis, fe-
cisse, at nostri contra Dei uerbum, pacta, scœdera, &
uocationem suam Ecclesias Germaniæ, quarum nu-
tritores, & defensores esse debent, ferro, igni, deniq;
omni genere expilationum uastant. Nabuchodo-
nosor doctrinam diuinitus populo Iudaico traditam
non impugnavit, Nostri Euangelium Dei non solum
persequuntur, sed nos etiam ad abijciendam eius con-
fessionem, ut & dolo adigere conantur.

Vides quorsum delabantur, dum illa, quæ in
Ecclesia non ratione, sed uerbo Dei reguntur, pro
suo arbitratu in gratiam aulicorum inflectunt.
Faciunt intelligendo, ut nihil intelligant. Confun-
dunt has duas administrationes, politicam & Ec-
clesiasticam, quæ cū planè diuersæ et distinctæ sint,
recte reuerendus Pater noster Lutherus ex scriptu-
ris sanctis docet, nos mori potius debere quàm conce-
dere, ut confundantur. Recte & Leontius Constan-
tium imperatorem reprehendit, inquiens, mirari se,
quod tanto imperatori sit otium, aliena ut curet,
quæ ad se non pertinent. Remp. enim administran-
dam illi commissam esse nunc uero desiderare inter
Episcopos de constitutionibus Ecclesiæ consultan-
tes. Chri-

tes Christus ait, Spiritus sanctus, arguet mundum de peccatis. At aulici uestri, ne peccata ipsorum arguantur, sed iustificentur, ius sibi sumunt reformandi Ecclesias, & prescribendi nobis orationes. Homines Epicurei, qui nec vim orationis, & spiritus intelligunt, nec unquam aut certo raro orant, hi nos orare docebunt? O indignum facinus, quod impijs istis hominibus se forti & infracto animo non opposuerunt, neq; dum opponunt.

Testis mihi est Deus, quod multi ad me uenerunt, qui offensi hac personarum nominatione, in priuata absolute consilium à me petiuerunt, quibus quid darem consilij, ipse consilij inops, nisi ut exemplo Pauli apud se orarent, quemadmodum. D. Philippus scribit, non pro personarum conseruatione, sed regiminis?

Nihil imoderatè & sediciose me hic fecisse iudico. Addidi, ut communes miseras Christiano & forti ferrent animo, & magistratui cui a Deo subiecti essent in omnibus causis iustis, et licitis parerent. Fore tandem, ut liberentur, Ultra enim metam à Deo constitutam Tyrannos non grassaturos. Hac doctrina illis fortasse satisfeci, mihi autem satisfacere nullo modo potui, cum presertim, ut scis, si quando à me erat omissa precatio, uehementer ab eo impeterer, cui summa rerum in templo uestro commissa est, & metu grauioris mali contra conscientiam meam precationem subinde legerem.

Ac uerè

Ac uerè ausim dicere, eadem cum D. Philip=
po docere apostolum, ubi hortatur nos, ut ante
omnia à nobis fiant deprecationes pro regibus, &
omnibus in eminentia constitutis. Nam cum addat,
ut placidam ac quietam uitā sub illos degamus, cum
omni pietate & honestate, certè non uult, ut uestro
modo pro eorum incolumitate oremus, qui bello
horribiles uastationes politiarum, & Ecclesiarum
benè constitutarum in patria nostra faciunt, inno=
centes opprimunt, & se multis grauibus peccatis,
defectione religionis uerae, & persecuntione fra=
trum magis magisque onerant, nec ueram discipli=
nam, sed umbram tantum illius (ut uestrates scri=
bunt) restituere uolunt.

Quid præterea in hac perfidia temporis scri=
bam, nihil habeo, nisi quòd hostes nostri spureis suis
literis, linguis, & manibus nobis minitantur, se, ubi
hac urbe ui potiti fuerint, non senibus, non infanti=
bus, ne in utero quidem materno adhuc positis,
quos natura duce etiam apud gentes innocentia ex=
cusat, & ledi prohibet, parsuros. Ego, quatum=
uis supra modum spirent minas, et omniū miserabile
sit claudi obsidione, in hac tamen miseria gaudeo
& in Domino trepudio. Scio, si hic super sacrifi=
cio meo Euangelij Domini nostri Iesu Christi imo=
latus fuero, Christum uitam meam esse, & mor=
tem, lucrum. Malo etiam hic cum confessoribus
Christi malis affici, uel mori, quàm apud uos tem=
porarijs

porarijs peccati commodis frui, nihil dubitans, maiores esse diuitias probrum Christi, quam totius mundi thesauros. Alij qui iam incerti fluctuant, & quæ sua ipsorum sunt, non quæ Christi Iesu, querunt, qui sapientibus & principibus huius mundi applaudunt, qui non tam ex uerbi diuini quam præcellentium hominum authoritate pendent, & hinc multa ac graua peccata contra Deum & conscientiam committunt, iudicium suum portabunt.

Sententia mea de adiaphoris ad Eislebium iam est sub incude. Iudico enim utile esse multorum extare testimonia ad posteritatem, quid quisq; defucosis et sophisticis Belial ac Christi conciliatinibus senserit. Ideo eam lubenter patior in lucem prodire, susq; deq; ferens, quorundam praua iudicia. Nam nullum mihi dubium est, quin hoc meum factum calumniaturi sint. Sed calumnientur sanè, & delicientur in hoc mundo cum suis amicis, næ illi in inferno egregiè etiam cum epulone illo diuite sudabunt, si tales, quales iam sunt, permanserint. Vale.

Datum Magdeburgi. 6. Octobris.

Anno. 1550.

T. Albertus Christianus.

171
172
173
174
175
176
177
178
179
180

171
172
173
174

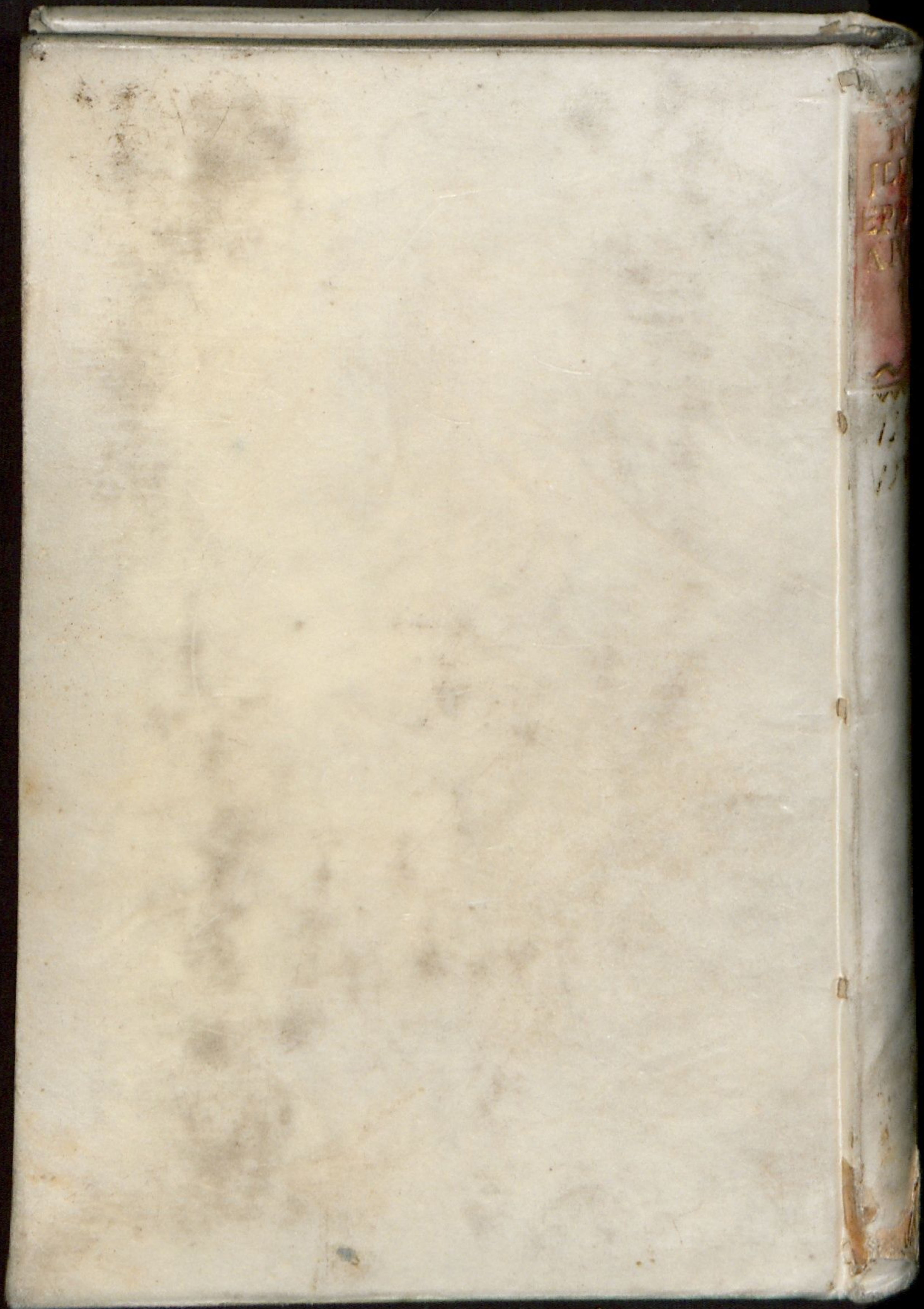
154628

(x270 3832)

14 fol

Hc 541

199

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

ADMONITIONIO M. ALBERTI CHRISTIANI ad primarium nostri temporis Ecebolum Eislebium scripta, Anno M. D. XLIX.

Cum præfatione eiusdem authoris ad Lectorem.

Item epistola ad M. Lucam Hecker diaconum Vuittenberg. de causa suæ discessionis Vuittenberga contra calumniatores suos.

1551.

XI.